

* ΤΑ ΚΑΤΑ ΤΗΝ ΓΕΝΝΗΣΙΝ *

Αἱ ἔγκυοι γυναῖκες ἐν Ἀθήναις πρὸς εὐτοκίαν ἐξολισθαίνουσιν ἐκ τινος λείου βράχου κάτωθι τοῦ λόφου τῶν Νυμφῶν¹⁾. Ἀλλαχοῦ ἀφήνουνσι νὰ τὰς τύπτωσιν οἱ ἄνδρες κατὰ τὴν ἑορτὴν τῶν Βαΐων, τελουμένην τὴν πρώτην πρὸ τοῦ Πάσχα Κυριακὴν²⁾, καὶ τὸ ἔθιμον τοῦτο ἐνθυμίζει ἡμῖν τὴν ἀρχαίαν ρωμαϊκὴν τελετὴν τῶν Λουπεркаλίων (Lupercalia), καθ' ἣν νέοι περιτρέχοντες, ἔτυπτον σκύτεσι τὰς ἀπαντώσας, αἵτινες ἄσμεναι ἐδέχοντο τὰ κτυπήματα, πρὸς εὐτοκίαν συντείνοντα αὐτὰ νομίζουσαι³⁾. Ἐπιστάσης δὲ τῆς ὥρας τοῦ τοκετοῦ ἀφήνουνσι ἀνοικτὰς τὰς θύρας εἰς τινὰ μέρη κατὰ τὴν μαρτυρίαν τοῦ Sonnini⁴⁾, ὅπως μὴ ἐπιτείνωνται αἱ ὠδίνες τῆς γεννώσης· ἐνῶ ἄλλαχοῦ κλείουσιν ἐπιμελῶς τὰς θύρας καὶ εἰς αὐτὰς, καὶ ὅπως μὴ τὰ πονηρὰ πνεύματα εἰσδύσαντα βλάψωσι τὴν λεχῶν⁵⁾. Ἡ πίκτουσα κρατεῖ εἰς τὰς χεῖρας φυτόν τι, ὅπερ ὡς ἐκ τῆς ὁμοιότητος τοῦ σχήματός του πρὸς χεῖρα χέρι τῆς Παναγίας ἀπικαλεῖται, ἣ φαίνεται εἰς αὐτοῦ ὑπὸ τῆς μαιᾶς⁶⁾. Πάντες δὲ ἐπι-

* Ἐθιμοσιεύθη ἐν Νεοαλληνικοῖς Ἀπομνημονεύμασι 1872 τ. Α' σ. 374—381.

1) Bartholdy Bruchstücke zur nähern Kenntniss Griechenlands σ. 353. Voyage en Grèce, tr. française τ. II σ. 57. Λευκίου Ἀνατροπὴ τῶν δοξασάντων κλπ. 1843 σ. 43. «Αἱ νῦν ἔγκυοι τῶν Ἀθηναίων γυναῖκες ἐν τῷ προσπελάζειν τῷ τοκετῷ, εἰς τὸν πλησίον τοῦ Χωροῦ Διὸς πάλαι ὄντα Εἰλαιοθυίας ναὸν ἀπίασι, καὶ μετὰ τὸ προσεῦξασθαι, ἐπὶ τινος λείας τε καὶ κατωφεροῦς καθήμεναι πέτρας, κατολισθαίνουσιν, εὐτοκίᾳς τυχεῖν ἐκ τούτου οἰόμεναι». Wachsmuth Das alte Griech. im neuen σ. 71. [[Ἐκτενέστερος λόγος περὶ τούτου ἐν Λαογρ. Σύμμ. Β', 285 κέ.]].

2) Βλ. ὅσα ἄλλοτε ἐγράψαμεν ἐν Πανδώρας τ. ΙΗ' (1867) φύλλ. 417. [[Πρβλ. καὶ Λαογρ. Σύμμ. Β', 302 κέ.]].

3) Juvenal. II, 142 κέ. Preller Römische Mythol. Μαρ. IV. κεφ. 4. Πανδώρα ἐνθ. ἀν. [[Λαογρ. Σύμμ. Β', 308]].

4) Sonnini Voyage en Grèce et en Turquie 1801 τ. II. σ. 81 [[Λαογρ. Σύμμ. Β', 300 καὶ σημ. 5]].

5) Ἐρατὼ τ. Α' σ. 78: «Ὅταν αἱ ὠδίνες καταλάβωσιν αὐτὴν (τὴν ἐπίτοκον), κλείεται ἡ θύρα τοῦ θωματίου, ἐν ᾗ εὐρίσκεται, καὶ οὐδεὶς δύναται νὰ εἰσέλθῃ ἐπὶ τινὰ χρόνον, ἵνα μὴ, ἀνοίγεισθαι τῆς θύρας, κακοποιόν τι πνεῦμα εἰσπηγῇ ἐκεῖ· ἐν ἄλλῃ δὲ θωματίῳ συγγενεῖς ἄλλοι παραμένουσι πρὸς ἐκτέλεισιν τῶν διαταγῶν τῆς μαιᾶς». [[Λαογρ. Σύμμ. Β', 300, 5]].

6) Σκ. Βυζαντίου Λεξικὸν τῆς καθ' ἡμᾶς ἑλληνικῆς διαλέκτου, λ. χέρι· «χέρι τῆς Παναγίας ὀνομάζουσιν αἱ γυναῖκες εἰδὸς τι φυτοῦ, τὸ ὅποιον ἐκθέτουσιν εἰς τὰς γέννας, σεδόμεναι, καὶ μετὰ αὐτὸ ραντίζουσιν τὸ οἶκημα τῶν λεχώνων. Ἄν δὲν ἀπατῶμαι, αὐτὸ πρέπει νὰ εἶναι ἡ Γλυκυσίδη, τὴν ὁποίαν κατὰ τὸν Ἡσυχίον καὶ Ἀθήναιον, ἐσέβοντο καὶ τὸ πάλαι

καλοῦνται τὴν Παναγίαν καὶ τὸν ἅγιον Ἐλευθέριον, ὅστις προστάτης τῶν νεο-
γνῶν θεωρεῖται ¹⁾, ὥς οἱ ἀρχαῖοι ἐπεκαλοῦντο τὴν θεὰν τοῦ τοκετοῦ Εἰλει-
θυϊαν ²⁾. "Όταν δὲ ἡ γυνὴ δοκιμάζῃ δυσκολίας καὶ ὠδίνας πολλὰς κατὰ τὸν το-
κετόν, ὁ σύζυγός της κατὰ προτροπὴν τῆς μίας τύπτει διὰ τοῦ ὑποδήματός
του τὴν ἀσθενῆ τρίς τὰ νῶτα, ἐκφωνῶν «ἐγὼ σὲ φόρτωσα καὶ ἐγὼ σὲ ξεφορ-
τώσω» ἢ «καὶ ὁ Θεὸς νῦν σὲ ξεφορτώσῃ» ³⁾.

Ἄξιον δὲ νῦν μὴ παρχλείψωμεν τὴν συνήθειαν τῶν ποιμενίδων γυναικῶν
τοῦ τίκτειν ἐν ὑπαίθρῳ. Μὴ εὐποροῦσαι αὗται τῶν ἐπιτηδείων πρὸς συντή-
ρησίν των κατὰ τὸν τοκετόν, ἅτε ἐν ὑπαίθρῳ διακτώμεναι, τίκτους ἐν ὑπὸ δέν-
δρῳ ἢ θάμνῳ καὶ ἔπειτα ἀναλαμβάνουσαι ἀτράχως τὸ νήπιον ἐν τῇ ποδιᾷ
ἐπανέρχονται παρὰ τῇ συζύγῳ. Τοιοῦτό τι ἐγένετο, ὥς ἀναφέρει ὁ Διόδωρος ⁴⁾,
ὑπὸ τῶν γυναικῶν ἐν Λιγυστικῇ ἔγκυοι αὗται οὖσαι καὶ μετὰ τῶν ἀνδρῶν ἀντί-
μισθοῦ συνεργαζόμεναι, ὅταν κατελαμβάνοντο ὑπὸ τῶν ὠδίνων, ἀπῆρχοντο
ὑπὸ τινα θάμνον, ὅπου καὶ ἔτικτον. Ἐπανήρχοντο δέ, ὑπὸ τὸν θάμνον τὸ βρέ-
φος καταλείπουσαι, καὶ ἂν ἐλάβανον ἄδειαν καὶ τὸν μισθὸν παρὰ τοῦ μισθω-
σαμένου ἀπῆρχοντο πρὸς περίθαλψιν τοῦ τέκνου των, ἐν ἐναντίᾳ δὲ περιπτώ-
σει ἔμενον ἐργαζόμεναι μέχρι τέλους τοῦ ἐργου.

αἱ γυναῖκες. Ἡ περιγραφὴ τοῦ Διοσκορίδου μετὰ τὴν ἀπομνημόνευσιν, ὅσον ἡ μορφή τοῦ
φυτοῦ ὁμοιάζει με δάκτυλα, ὅθεν λέγεται προσεὶ καὶ Πεντορόβον ἢ Πεντόροβον κατὰ τὸν
Ἑλληνισμὸν. Ἰδοὺ οἱ δάκτυλοι καὶ ἐπὶ πᾶσι Παιωνίᾳ ἢ εἰς τὸν ἀπὸ τῆς Παιωνίας ἐλ-
θούσῃ. *G. Schmidt* Das Volksleben d. Neugr. σ. 36. Περὶ τῆς Παιωνίας βλ.
Galhr. τ. XIV σ. 418, 4. 5 *Kühn*. Περὶ τῆς Παιωνίας Θεοφραστ. φυτ. ἱστ. θ' 9.
Plin. Hist. Nat. XXV, 4 καὶ τοῦ Πεντορόβου *Plin.* III, 157. *Plin.* XXV, 4.
XXVII, 10. *Πούχ.* ἐν λ. Περὶ δὲ τῶν ἐν χρήσει παρὰ τοῖς ἀρχαίοις πρὸς εὐτοκίαν φυ-
τῶν βλ. *Welser* Kleine Schrift. τ. III σ. 194. [[Πρὸς Λαογρ. Σύμμ. Β' 296—7]].

1) *Bybilakis* Neugriechisches Leben σ. 2. [[Πληρεστέραν ἀναγραφὴν τῶν ἀγίων
βοηθῶν βλ. ἐν Λαογρ. Σύμμ. Β', 309 κέ.]].

2) Θεοφρίτ. ΙΖ', 71. Ἐκ τούτου ὀρμηθεὶς ὁ Βυδιλάκης ἐνθ. ἀνωτέρω προσπαθεῖ νῦν
ἀποδείξῃ ἐκ τοῦ ὀνόματος τῆς Εἰλειθυϊας παραφθαρὲν τοῦ Ἀγ. Ἐλευθερίου τὸ ὄνομα,
πάνυ ἀπιθάνως ὥς καὶ ὁ *Sanders* (Das Volksleben der Neugriechen σ. 305) καὶ ὁ
Wachsmuth (ἐνθ. ἀν. σ. 72) παρατήρησαν.

3) *Sonnini* ἐνθ. ἀν. σ. 92. *Bybilakis* ἐνθ. ἀν. σ. 41. [[Λαογρ. Σύμμ. Β', 302]].

4) Διόδωρ. Σικελ. Δ', 20. [[Ἄλλαι μαρτυρίαι περὶ τοκετοῦ καθ' ὁδόν ἢ ἐν ὑπαίθρῳ
παρ' ἀρχαίοις : *Ποσειδώνιος* παρὰ *Στράβωνι* Γ' 165 καὶ ἐν *FHG.* III, 275, 53. *Albiar.* Z.
ἱστ. Ζ', 12. (βλ. καὶ *Kalkmann* Pausanias der Perieget σ. 7). *Ἀριστοτ.* Θαυμ. ἀκ.
91 (93). Ἡ μήτηρ τοῦ Ὀδυσσεύος καθ' ὁδόν ἐγέννησε (*Westermann* Mythogr. σ. 183.
Εἰσαγ. εἰς Ὀδύσσειαν. 1871, 21. Σχολ. Ὀδύσ. Α' 75 καὶ 21. *Τζέτζ.* εἰς Λυκόφρ. 786. Ἐτυμ.
μ. 615, 39. *Hercher* ἐν *Jahrbücher Fleckeisens Supplem.* I, 228). Πρὸς θεας (*Ἰωάννου*
τοῦ *Δαμασκιοῦ* ;) *Διδοσκαλ.* ἐρμην. ἐν *Rev. des Etudes grecq.* 1893 σ. 89. Νῦν «ἐν
Σαμοθράκῃ οὐδέποτε γεννᾷ ἐν τῇ οἰκῇ τῆς ἢ ἐν ὧρᾳ τοκετοῦ εὐρεθεῖσα γυνή, ἀλλ' ἐν
συγγενικῇ γειτνιαζούσῃ, φόβῳ μὴ ὁ ἐν τῇ οἰκίᾳ αὐτῆς παραμένων δαίμων ἢ αὐτὴν κακο-
ποιῇ, ἢ τὸ νεογνὸν ἀποπνίξῃ. Ἐπιστρέφει δ' εἰς τὸν ἴδιον οἶκον μετὰ εἰκοσάημερον πε-
ρίπου» (ΚΠ. Σύλλ. ΙΘ', 148). Καὶ ἐν Ζακύνθῳ ὅταν γυναικὸς τινος ἀποθνήσκουσι τὰ
τέκνα, πηγαίνει «νῦν γεννήσῃ εἰς τὸ παχνί τοῦ βοδιῶνα, γιατί 'ς τὸ παχνί τοῦ βοδιῶνα
ἐγενήθη καὶ ὁ Χριστός» (Κατ' ἀνακοίνωσιν Σ. Α. Καλογεροπούλου 1888=Λαογρ. Ἀρχ.
ἀρ. 839 σ. 11)]].

Ἄμα γεννηθέντος τοῦ παιδίου ἡ μαῖα ἀποκόπτει τὸν ὀμφαλὸν τοῦ ¹⁾, καὶ τὸ λούει, συμπαραστατουσῶν καὶ ἄλλων συγγενῶν ²⁾. Τὸ λουτρὸν τῶν νηπίων ἐσυνηθίζετο καὶ κατὰ τὴν ἀρχαιότητα ἐνθα σε, λέγει ὁ ὁμηρικὸς ὕμνος εἰς τὸν Ἀπόλλωνα, ἐν τῇ περιγραφῇ τοῦ τοκετοῦ τῆς Λητοῦς,

ἐνθα σέ, ἦιε Φοῖβε, θεαὶ λόον ὕδατι καλῶ
ἀγνῶς καὶ καθαρῶς, σπάρξαν δ' ἐν φάρει λευκῶ
λεπιῶ νηγατέω· περὶ δὲ χούσεων στρόφον ἦσαν ³⁾.

1) [[Πλειότερα περὶ ἀποκοπῆς τοῦ ὀμφαλοῦ βλ. εἰς τὸ ἐπόμενον ἄρθρον]].

2) Ἑρατῶ 1861 τ. Α' σ. 78: «Ἐν σκάφῃ δὲ χέεται ὕδωρ, ὅπου ἡ μαῖα καὶ αἱ εὖει-
δέστεραι τῶν ἐκεῖ γυναικῶν ῥίπτουσιν ἄλας καθαρὸν, ἵνα τὸ βρέφος προσκτήσῃται πᾶν
στοιχαῖον καλλονῆς, εἰς ἐκείνας ἐνυπαρχούσης. Διὰ τοῦ ἀλατισμένου τούτου ὕδατος λούε-
ται τὸ βρέφος· εἰς τὸ ὕδωρ ῥίπτονται νομίσματα ἀνήκοντα εἰς τὴν μαῖαν, ὡς ἀντιμισθία
τῆς». [[Βλ. καὶ Rouse ἐν Folklore 1896 τ. VII σ. 145 περὶ παρομοίας συνηθείας καὶ ἐν
Λέσβῳ κατὰ τὴν γ' μετὰ τὴν γέννησιν ἡμέραν. (Πρβλ. καὶ Georgeakis et Pineau Le Folk-
lore de Lesbos σ. 331. Rev. d. trad. popul. 1892 τ. 7 σ. 327)]]. Σακελλαρίου Κυ-
πριακά τ. Α' [[ἐκδ. 1855]] σ. 287—288. [[Πρβλ. καὶ ἐκδ. 1890 Α', 734—5]]. «Ἐθὺς
δ' ἐστὶ τοῖς Κυπρίοις ἅμα παιδίον γεννᾶται, οἱ ἐν τῷ οἴκῳ συγγενεῖς καὶ φίλοι ἄλας σακχά-
ραι, ἐλαίῳ καὶ οἶνῳ ἀναμιγνύοντες, εἰδουσιν αὐτὰ τῇ μαίᾳ μετὰ τῆς εὐχῆς των· καὶ δι' αὐτῶν
ἀπαν ἀλείφει τὸ σῶμα τοῦ βρέφους... Καὶ ἐν τῇ ἡμέρᾳ, λούουσιν ἀμέσως τὸ βρέφος ἐν
θερμῷ λουτρῷ ἐπὶ ἀμύγδαλα ἐν τῷ ὕδατι ὡτρυνόντες, ἅπερ φυλάττουσιν, ἕως οὗ ὁ παῖς ἡλι-
κιωθῇ, καὶ σπάσας αὐτὰ φάγῃ... Εὐσεβίου δ' αὐτὸ τοῦ λουτροῦ μυρομένην ἐν τε ταῖς
μασχάλαις, δακτύλοις καὶ μηρίοις θέτουσιν, ὥστε μὴ συγκαίηται... Δέσασα δ' ἡ μαῖα τὸ
βρέφος θέτει ἐν τῇ κλίνῃ ἐπὶ τῇ μητρὶ τοῦ πατρὸς τοῦ παιδὸς ἐπὶ τῇ κεφαλῇ τοῦ
παιδὸς, ἵνα ὑπὸ τῆς μητρὸς αὐτοῦ γεννᾶται». [[Καὶ ἐν Μαννῇ «le nouveau-né est
lavé avec une décoction de plantes aromatiques et saupoudré de la tête aux
pieds de sel, de poivre et de myrte broyées ensemble» (Yemeni: La Magne et
les Maïnotes ἐν Rev. d. deux Mondes 1865 σ. 21)]]]. Τὸ ἀλατίζειν τὸ γενόμενον τέκνον
ὡς συνήθεια τῶν Μανιατῶν ἀναφέρεται ὑπὸ τοῦ Stephanopoli Voyage en Grèce 1797—
1798 τ. I σ. 293). Περὶ δὲ τῆς αὐτῆς καὶ ἄλλων παραπλησίων συνηθειῶν γράφει τὰ
ἀκόλουθα ὁ Sonnini (Voyage en Grèce et en Turquie 1801 τ. II σ. 100): «Aus-
sitôt que l' enfant est né, on le lave avec de l' eau tiédie; on le couvre en-
suite, des pieds au cou, d' une couche de sel, que l' on regarde comme un
sûr preservatif contre les vers et les autres maladies de la peau. Après l' avoir
enveloppé de langes, on le couche et l' on place à ses côtés un pain et un pi-
lon, ou tout autre morceau de bois façonné: le pain doit empêcher l' enfant
de souffrir de la faim tout le temps qu' il vivra, et l' effet du pilon est de le
rendre aussi tranquille qu' un morceau de bois. Dans d' autres contrées de
l' Orient, la mère prend son enfant nouveau né, et la sage-femme un mor-
tier de bronze, dont elle frappe trois coups assez forts près de l' oreille de
l' enfant, afin, dit-on, d' ouvrir l' organe de l' ouïe et de prévenir la sur-
dité». [[Περὶ ἀλατισμοῦ τοῦ νεογνοῦ βλ. Λαογρ. Σύμμ. Β', 295. Πρόσθετε καὶ I. Σαραν-
τίδου Ἀρχελαίου Ἡ Συνασὸς σ. 68. Paton Holy names of the Eleusinian Priests ἐν
Transact. of the internat. Folk-lore Congress 1892 σ. 209—10. Πρβλ. καὶ Rev.
de l'hist. d. Relig. 1900 τ. 42 σ. 456. Schweiz. Arch. f. Volksk. 1913 σ. 6—7.
Τὸ ἄλας, μὲ τὸ ὅποσον θά πασπαλίσουν τὸ νεογέννητον, τὸ κοπανίζουσιν αἱ γυναῖκες τοῦ
ἀγ. Ἰωάννου κατὰ τὴν μαρτυρίαν τοῦ Ukert (Bild. v. Griechenl. σ. 159)]]].

3) Ὀμηρικ. Ὑμν. Α 120 κέ. Βλ. καὶ Εὐριπίδ. Ἰωνὰ 1493. Καλλιμάχ. Ὑμν. εἰς Δία
5. 17. Λυκόφρ. Κασσανδρ. 5. 319.

Τὸ βρέφος σπαργανοῦται ἀκολουθῶς ἐντὸς στενῶν καὶ μακροτάτων λωρίδων, φασκιῶν καλουμένων ¹⁾), ὅπως καὶ παρὰ τοῖς ἀρχαίοις ἐγίνετο ²⁾: ἐν Κάσσῳ οὕτως ἐσπαργανωμένον διαδιβάζεται ἄνωθεν τῆς σκάφης ἐν ᾗ ἐλούσθη τρίς ἐναλλάξ ἀπὸ τῶν χειρῶν τῆς μαίας εἰς ἄλλης τινὸς συγγενοῦς εἰς τὸ ἀπέναντι ἰσταμένης μέρος: ἐν ἐκάστη δὲ διαβάσει ἐκφωνεῖται, τὸν ποταμὸν ἐπέρασες τίποτα δὲν φοβᾶσαι· εἰτα φέρεται εἰς τὴν μητέρα παρὰ τῆς μαίας εὐχομένης αὐτῇ καλορροϊζικο, καλὰ σαράντα. Ἡ μαῖα προσκαλεῖ μετὰ ταῦτά τινα τῶν ἐκεῖ γυναικῶν νὰ φέρῃ ὕδωρ, δι' οὗ νίπτει τὰς χεῖρας αὐτῆς, λέγουσα συγχρόνως τὸ Κύριε ἐλέησον τεσσαρακοντάκις· νιφθεῖσα δὲ δοξάζει τὸν Ὑψιστον τὸν καταξιώσαντα αὐτὴν νὰ δεχθῇ εἰς χεῖρας νέον ἄνθρωπον· ἡ ἐργασία αὕτη λέγεται *σαραντιόνεια* ³⁾).

Ταῦτα πάντα διαπράττονται ἐν τῷ κεκλεισμένῳ δωματίῳ, ἐν ᾧ οὐδεὶς εἰσέρχεται· μέχρις οὗ ὁ ἱερεὺς εὐλογῇ τὸ τέκνον ⁴⁾). Ἡ θύρα ἤδη πρῶτον ἀνοίγεται εἰς τὸν λειτουργὸν τοῦ Ὑψίστου, ὅστις ἐλθὼν ἀναγινώσκει τὴν ἀρμοδίαν εὐχὴν, καὶ μετὰ ταῦτα ἡ θύρα ἀνοίγεται τοῖς πᾶσιν. Σημειωτέον δὲ ὅτι εἰς τὸν ὥραιότερον ἐπιτρέπεται νὰ ἀσπασθῇ πρῶτος τὸ βρέφος ἵνα μεταδώσῃ αὐτῷ μέρος τοῦ κάλλους του, καὶ εἰς τὴν ἐγκρατεστέραν καὶ σωφρονεστέραν νὰ τὸ πρωτοθηλάσῃ ἢ, κατὰ τὴν ἐγγχώριαν ἐν Κάσσῳ λέξιν, βρωματίσῃ, ἵνα καὶ τὸ τέκνον ὁμοιάσῃ αὐτῇ. Ὁ ἱερεὺς καὶ πάντες οἱ παρευρισκόμενοι λαμβάνουσι διάφορα τρωγάλια καλούμενα *γεννητοῦρια*, εὐχόμενοι πᾶσαν μὲν εὐτυχίαν εἰς τὸ τεχθέν, ἀνάρρωσιν δὲ εἰς τὴν τεκοῦσαν ⁵⁾).

ΑΚΑΔΗΜΙΑ

ΑΘΗΝΩΝ

1) Ἐκ τοῦ λατινικοῦ fascia. Ἡ λέξις ἦτον εὐχρηστικὴ παρὰ τοῖς μεταγενεστέροις Ἕλλησιν καὶ παρὰ τῷ πλήθει, ὥς μαρτυρεῖ Ἐτυμολογικὸν τὸ μέγα (σ. 749, 41). Ὁ Σχο. λιαστής τοῦ Ἀριστοφάνους (εἰς Πλουτ. 558) τὴν λέξιν λατινικὴν ἐξηγεῖ διὰ τοῦ φασκία· Ὁ δὲ Πολυδεύκης (Β' 166. Βλ. καὶ *Ηουχ. λ. Πόδια καὶ Τελαμών*) ἀναφέρει ὅτι τὴν ζώνην οἱ Ῥωμαῖοι φασκίαν καλοῦσι. [[Περὶ τῆς λ. βλ. G. Meyer Neugriech. Stud. III, 68. Ἡ λ. καταφασκιῶνται ἀπαντᾷ ἐν Γύπαρι Γ' 68 σ. 227 Σάθα, γεννοφάσκια δὲ λέγονται ἐν Χίῳ τὰ σπάργανα (*Πασπάτη Χιακ. γλωσσάρ. σ. 119*), καὶ φαροῖα ἐν Σινασῷ (*Ι. Σαραντιῶν Ἀρχελάου Σινασός σ. 69*) καὶ ἐν Συλάτοις Καππαδοκίας (*Φαρασοπούλου Τὰ Σύλατα σ. 125*). σ'οροπάν' δὲ καὶ σειροπάν' αὐτ. «ἡ ὀθόνη, δι' ἧς περιβάλλεται τὸ βρέφος» (αὐτ. σ. 124)]. Ἐν Κύπρῳ ἐκ καλογνώμονος ἐν τῷ οἴκῳ συγγενοῦς λαμβάνουσιν ὑποκάμισον ἢ ἄλλο τι τοιοῦτον, ὅπου καίοντες ἐν τῷ μέσῳ παρῶσι αὐτὸ εἰς τὸν λαιμὸν τοῦ βρέφους, μέχρις οὗ τὸ ἐκπλύνωσιν. (*Σακελλαρίου ἐνθ. ἀν. σ. 228* [[ἐκδ. 1890 Α', 731]]).

2) Ὅμηρικ. ὕμν. 126 :

Αὐτὰρ ἐπειδὴ Φοῖβε, κατέβρωσ' ἄμβροτον εἶδαρ,
οὐ σέ γ' ἔπειτ' ἰσχον χροῖσσι στρόφοι ἀσπαίροντα,
οὐδ' ἔτι δεσμὰ σ' ἔρουκε.

Βλ. καὶ *Πλάτων. Νόμ. Ζ' 2 σ. 789 a τ. II St.* ἐν Σπάρτῃ δὲν ἐσπαργάνουν τὰ βρέφη (*Πλουτάρχ. Λυκοῦργ. 89*).

3) Ἐρατῶ τ. Α' σ. 78.

4) Ἀναγινώσκει τὰς εὐχὰς εἰς γυναῖκα λεχὼ τῇ α' ἡμέρᾳ τῆς γεννήσεως τοῦ παιδίου αὐτῆς, εὐρισκομένης ἐν τοῖς Εὐχολογίοις καὶ Ἀγιαστηρίοις. [[Πάντες δὲ οἱ παρευρεθέντες κατὰ τὸν τοκετὸν θεωροῦνται ἀκάθαρτοι, «διό δὲν δύνανται νὰ ἐξέλθωσι τῆς οἰκίας πρὶν ὁ ἱερεὺς ἀγάσῃ τοὺτους δι' εὐχῶν» (*II. Γ. Μακρῇ Τὸ Κατιρλί σ. 99*). Πρβλ. καὶ κατωτέρω σ. 218]].

5) Ἐρατῶ τ. Α' σ. 79. [[Βλ. καὶ *Λαογρ. Σύμμ. Β', 249, 1*]].

Ταυτοχρόνως, ἂν τὸ γεννηθὲν εἶναι ἄρρεν, ὁ πατήρ πυροβολεῖ πολλάκις ἀπὸ τοῦ παραθύρου, καὶ ὅλοι οἱ φίλοι καὶ συγγενεῖς εἰς ἐνδειξιν χαρᾶς ἐκκενοῦσιν ὅπλα ἐκ τῶν οἰκιῶν των. Τοῦτο συνήθως γίνεται ἐν Μάνη¹⁾. Ἴδού τί λέγει ὁ κατὰ τὴν παρελθοῦσαν ἑκατονταετηρίδα περιγράψας τὴν χώραν ταύτην Μανιάτης Νηφάκης.

Γιὰ τὰ παιδία τὰ μικρά, ὁπότεν γεννηθοῦσι
 χυλόπιτταις μοιράζουσι, γιὰ νὰ τὰ εὐχηθοῦσι,
 ἔς τὴν πόρτα ὅλοι τρέχουσι, καὶ τουφεκιαῖς βαροῦσι
 καὶ νὰ τοὺς βγάλουσι χυλὸ νὰ φᾶσι καρτεροῦσι.
 Ἐκεῖ καὶ χήραις τρέχουσι καὶ καλομοίραις πᾶσι
 νὰ τὸ καλομοιράνουσι χυλόπιτταις νὰ φᾶσι
 οἱ καλομοίραις λέγουσι· καλῶς ἦλθε, νὰ ζήσῃ,
 νὰ γένη καλὸ ἔς τ' ἄρματα, καὶ τοὺς ἐχθροὺς νὰ σβύσῃ.
 Αἱ χήραις πάλι στέκονται ὅσιν παραπονεμέναις
 καλαῖς εὔχαις τοῦ δίδουσι κ' ἐκείναις οἱ καϊμέναις·
 Ἡμεῖς ἄντρα δὲν ἔχομε νὰ σᾶς τὸ ντουφεμίση,
 μόν' ὁ Θεὸς ποῦ τῷδωσε νὰ σᾶς τὸ ντουφεμίση²⁾.

Χοροὺς καὶ κρότους ἐπὶ τῇ γεννήσει ἁρρένων τέκνων ἐποιοῦν καὶ κατὰ τὴν βυζαντινὴν ἐποχὴν³⁾· καὶ τοῦτο ἐστὶ γενικῶς ἐξετίμων καὶ νῦν εἰσέτι ἐκτιμῶσι τὰ ἄρρενα τέκνα τῶν θήλειων, ὥπως καὶ οἱ Ἀραβες⁴⁾ καὶ ὅλοι σχεδὸν οἱ φιλοπόλεμοι λαοί⁵⁾.

ΑΚΑΔΗΜΙΑ

ΑΘΗΝΩΝ

1) *Stephanopoli Voyage en Grèce*, XXXII (Naissance des enfants à Maina) τ. I σ. 293. [[Βλ. καὶ *Yemeniz* ὁ *deux mondes* 1865 τ. 56 σ. 21. Καὶ ἐν Γιάννινας τῆς Μεσσηνίας ὅταν τὸ γεννηθὲν εἶναι ἄρρεν ῥίπτουσι πυροβολισμοὺς εἰς ἐνδειξιν χαρᾶς (κατ' ἀνακοίνωσιν Γ. Βελημάχου), κατὰ δὲ τὸν *I. Βελαριδιώτην* ἐν Νέῳ Σιῶνι 1907 τ. 7' σ. 1119 «συνεχεῖς πυροβολισμοὶ ἀγγέλλουσι τὴν γέννησιν, χαιρετῶσι δὲ οἱ συγγενεῖς τὸ ἄγγελμα στέλλοντες τρεῖς ὁκάδας οἶνον, ἂν δὲ εἶναι ἄρσενικόν στέλλουν καὶ γλυκύσματα, ἰδίως δίπλαις». Ἐν Δέρῳ τρεῖς πυροβολισμοὶ ἀγγέλλουσι τὴν γέννησιν ἄρρενος, εἰς δὲ θήλειος. (Οἰκονομοπούλου Λεριακά σ. 84). Βλ. καὶ *Ukert Bild. v. Griech.* σ. 133. Περὶ πυροβολισμῶν πρὸλ. *Samter Geburt, Hochzeit u. Tod* σ. 39 κέ. 46 κέ.]].

2) *Νηφάκη Ἱστορία τῆς Μάνης* ὅλης ἐν *Maurer Das griech. Volk* 1835 τ. III σ. 10.

3) *Arr. Κορινθ.* Ἀλεξ. 7', 8 σ. 297: «τίχτεται καὶ τούτοις ἄρρεν. Εὐθὺς οὖν οἱ μὲν γονεῖς ἐγεγήθησαν· τὸ δὲ ὑπήκοον ἅπαν ἐσκίρτων, συνέχαιρον ἀλλήλοις, ἐγεγήθησαν, καὶ ἦν ἰδεῖν τὰ βασιλεῖα χαρμονῆς ἀνάπλεω». *Νικήτ. Χωριάτ.* Ε' σ. 220: «καὶ ἅπας ἦν ἐν κρότοις καὶ χαρμοναῖς» ἐπὶ τῇ γεννήσει ἄρρενος.

4) Πρὸλ. Κοράνιον καφ. 6'. ἐδάφ. 46 καὶ τὴν γαλλικὴν μετάφρασιν αὐτοῦ ὑπὸ *Kasimirsky* 1856 σ. 8. [[XVI, 59—64. XLIII, 16. Πρὸλ. LXXXI, 8]].

5) [[Περὶ προτιμήσεως τῶν ἁρρένων ἀπὸ τὰ θήλεια παρὰ διαφόροις λαοῖς βλ. *A. de Gubernatis Storia comparata degli usi natalizi*, Milano 1878 σ. 48 κέ. Πρὸλ. καὶ *Grimm Deutsch. Rechtsalt.* σ. 403 (ἐν Ἑλβετία). *Michelet Orig. d. droit. franç.* 1838 I, 22. Καὶ ἐκ πολλῶν παροιμιῶν καταφαίνεται πόσον κοινὴ εἶναι παρὰ τῷ καθ' ἡμᾶς λαῷ ἡ τοιαύτη προτίμησις. Τὰς σχετικὰς παροιμίας βλ. ἐν τῷ ἀνεκδότῳ μέρει τῶν Παροιμιῶν *N. Γ. Πολίτου* λ. θηλυκό. Πρὸλ. προσέτι καὶ τὰ δημῳδῆ ναναρίσματα, ὡς λ. χ. ἐν Βόρωνι Α', 77 ἀρ. 8. 11. 12 κέ. Γύπαριν Δ' 106 κέ. σ. 254 Σάθα. Σπαρτ. ἡμερολ. 1904 σ.

Τὸ βρέφος πρὶν εἰσέτι βαπτισθῇ καλεῖται *Δράκος* ¹⁾, καὶ τὸ ὄνομα τοῦτο δίδεται ὡς εὐχὴ τρόπον τινὰ εἰς τὸ παιδίον, ὅπως ἀνδρεῖον καὶ ῥωμαλέον καταστῇ ²⁾. διὰ τὴν αὐτὴν αἰτίαν εἰς τινὰ μέρη καλεῖται *Σιδέρης* ³⁾ ὅπως ὡς σίδερον ἰσχυρὸν καταστῇ ⁴⁾. Ἐντίθεται δὲ εἰς κοιτίδα (*κούνια*) ⁵⁾, ἣτις ἀλλαχοῦ

70 (ἐν Λακεδαίμονι). Συμφορὰ θεωρεῖται ἡ γέννησις κόρης (*Theodoridis Sexuelles Fühlen u. Werten* 1919 σ. 87 κέ.), ἐν Ἠπείρῳ δὲ κάμνουσι μαγγανείας διὰ νὰ γεννήσῃ πολλὰ θηλυκὰ ἢ ἐχθρὰ των (Ζωγρ. Ἀγ. Α', 16, ια') καὶ ἐν Καρατσόλ Τιρνάδου φθονεραὶ γειτόνισσαι προσέφευγον εἰς μάγισσαν ἵνα ἐμποδίσωσι τὴν γέννησιν ἀρσενικοῦ, συχνὰ δ' αἱ ἐπίτοχοι προσφεύγουσιν εἰς τὰς μαῖας ἢ τὰς ἀθιγγανίδας διὰ ν' ἀποτρέψωσι τὰ κωλύματα πρὸς γέννησιν ἀρρενος τέκνου (κατ' ἀνακοίνωσιν Κ. Β. Γιαννακοπούλου)]].

1) *Δράκος* ἢ *Δράκοντας*, ἡ κόρη δρακοῦλα καὶ δρακάιννα ἢ δρακόντισσα. *Wachsmuth* Das alte Griechenland im neuen σ. 34. 62. 77· ὁ δευτέρως τύπος τῆς λέξεως καὶ οἱ δύο τελευταῖοι εἰσὶν ἀνύπαρκτοι.

2) Ὁ *Βενιζέλος* (ἐν Εὐαγγελικῷ Κήρυκι 1870 σ. 478—479) ἀπιθάνως ζητεῖ τὴν ἐξήγησιν τῆς συνηθείας εἰς τὴν ἰδέαν τῶν ἀρχαίων ὅτι ὁ ὄφις τὴν σύμβολον ὑγείας. [[Καὶ ὁ *Mannhardt* (Wald- u. Feldkulte II, 64 κέ.) ἀπιθάνως σχετίζει τὸ ὄνομα τοῦτο πρὸς τὴν ἰδέαν ὅτι τάρτιγενὴ τέκνα, προτοῦ λάθωσι ψυχὴν, ἔχουσι μορφήν ὥσου, ἰδίως ὄφεως. Κατὰ τὴν μαρτυρίαν συγγραφέως τοῦ ΙΖ' αἰῶνος ἐν τινι διαμερίσματι τοῦ Crain ἐπίστευον ὅτι πολλάκις γυναῖκες ἀντὶ παίδων γεννῶσιν ὄφεις, οἵτινες ἀναλαμβάνουσιν ἀνθρωπίνην μορφήν τυπτόμενοι διὰ βράβδου. Κατὰ δὲ τὰς ἀρχαίας γερμανικὰς παραδόσεις τὸ παιδίον ἐθεωρεῖτο ἄνθρωπος, ἀφ' ἧς ἐλάμβανε τὸ ὄνομα ἢ ἐγεύετο πρὶν τοῦ γενέσθαι. Ἰσὺν ὀνομάζεται τὸ νεογέννητον ἐν Ἀριστοφ. Θεομοφ. στ. 514. Πλὴν τοῦ ὀνόματος ὀφιοῦς ἐν Λάστα τῆς Γορτυνίας καλεῖται καὶ κοιτιώνια (Λάσκαρη Λάστα σ. 283), ἐν δὲ Σαυμάτῳ 1) «κούτης (ἤτοι κέσφος) καλεῖται καὶ καλεῖται... τὸ ἀβάπτιστον ἄρρεν, κούτης δὲ τὸ θῆλυ. Δράκος καὶ δρακοῦλα καλοῦνται τὰ βαπτισμένα βρέφη, κατόπιν δυσχεροῦς τινος ἢ ἐπικρόου καὶ ἀντιπαθοῦς νόσου, οἷον σπασμῶν, ἐπιληψίας κτλ. λαμβάνοντα τὴν προσηγορίαν ταύτην ὡς ἀλεξιτήριον καὶ φυλακτικὸν κατὰ πάσης βασκανίας» (Παλαδιαμάνη Νεφέλη 1) Ἀνχιστᾶς ἐν Ἀκροπόλει 4 Ἀπρίλ. 1891—Ἡ Μάγισσας, ἐκδ. Φέβρη 1912 σ. 62, 3). Περὶ τοῦ πρὸ τοῦ βαπτίσματος ὀνόματος βλ. *Paton* Holy names of the Eleusinian Priests ἐν *Transact. of the Intern. Folkl. Congress* 1892 σ. 205. Πρὸς καὶ Π. Π. Δ', 574. Ζωγρ. Σύμμ. Β', 247]].

3) Ἐν Φιλιππουπόλει πρὶν ἢ βαπτισθῇ ὀνομάζουσι τὸ βρέφος «*Σιδέρη*», οἶονεἰ σιδηροῦν, ὑγιές, εὐχετικῶς». Πανδῶρ. τ. ΙΑ' σ. 448.

4) Εἰς πολλὰς ἄλλας ἀλληγορικὰς πράξεις ἀναμειγνύουσι τὸν σιδήρον εἰς ἐπίτευξιν σταθερᾶς ὑγείας. Οὕτως τὸν κεφαλόδεσμον τῆς λεχοῦς θέουσιν εἰς τι σχοινίον προσαρτῶντες τεμάχιον σιδήρου, ὅπως διαμένη ὑγιής ὡς τὸ σιδηρὸν. (*Wachsmuth* ἐνθ. ἀν. σ. 73)· οἱ δὲ προσερχόμενοι εἰς τὸν κοιτῶνά της τὴν προσαγορεύουσιν ἀποκαλοῦντες αὐτὴν εὐχετικῶς *σιδεροκέφαλη*! Ὅταν δ' ἀφήνῃ τὴν κλίνην της κατὰ πρῶτον πατεῖ ἐπὶ σιδήρου, ὅπως καταστῇ ἰσχυρὰ ὡς αὐτὸ (*Sonnini* ἐνθ. ἀν. σ. 99). Οἱ δεισιδαίμονες δταν γεύωνται πρωτοφανῇ ὀπωρικᾷ, πατῶσιν ἐπὶ σιδήρου λέγοντες *γερόν με εὔρε, γερόν καὶ νῦν με ἀφήσῃ*. (X. Μεγδάνου Ὁ λύχνος τοῦ Διογένους σ. 275).

5) [[Ἡ λ. ἦτο ἐν χρήσει ἤδη ἀπὸ τῆς Ζ' ἑκατ. : «καὶ τοῖς μικροῖς βρέφασιν σὺν ταῖς κούνιας αὐτῶν». (Γεωργίου Βίος ὁσίου Θεοδώρου 141 ἐν Θεοφ. Ἰωάννου Μνημ. ἀγιολ. σ. 488). Περὶ τῆς παραγωγῆς της ἐκ τοῦ λατ. *cunae* βλ. Κορσῆ Ἀτ. Δ', 489. Γενικῶς βλ. *Grasberger* Erziehung u. Unterricht im klass. Altert. I, 120. *Hermann* Alterth. IV, 293, 3. Κενὴ κούνια βρέφους ἐάν κινήθῃ, σημαίνει θάνατον τοῦ βρέφους καὶ ὅτι ἡ κούνια θὰ μείνῃ ἔρημος (Καραγιάννη Δεισιδαίμ. δοκίμ. σ. 134). Ἡ πρόληψις αὕτη εἶναι κοινὴ καὶ εἰς ἄλλους λαούς : θεωρεῖται κακὸν νὰ κινήται ἡ κούνια κενή (*Mélusine* I, 439. 128 ἐν Ἑλβετίᾳ), διότι οὕτω τὸ παιδί χάνει τὴν ἡσυχίαν του (*Zeitschr. f. deutsch. Mythol.* II, 100 ἐν Βαυαρίᾳ), ἢ κλαίει (*Zeitschr. d. Ver. f. Volksk.* 1913 σ. 278,

μὲν εἶναι ἀπλοῦν σκαφίδιον, ἀλλαχοῦ δὲ δερματίνη, νάκα καλουμένη¹⁾. Ἐν αὐτῇ κινοῦσα ἡ μήτηρ τὸ τέκνον της, καὶ ναναρίσματα ἐπάδουσα²⁾ ἀποκοιμίζει αὐτό. Παρομοίαν συνήθειαν τῶν Ἑλληνίδων μητέρων ἀναφέρει καὶ ὁ Πλάτων: «ἤνίκα γὰρ ἂν που βουλευθῶσι κατακοιμίζειν τὰ δυσπνοοῦντα τῶν παιδίων αἱ μητέρες, οὐχ ἡσυχίαν αὐτοῖς προσφέρουσιν, ἀλλὰ τοὐναντίον κίνησιν, ἐν ταῖς ἀγκάλαις αἰεὶ σείουσιν, καὶ οὐ σιγὴν ἀλλὰ τινα μελωδίαν, καὶ ἀτεχνῶς οἷον καταυλοῦσι τῶν παιδίων³⁾».

Ἐσυνήθιζον οἱ ἀρχαῖοι κατὰ τὴν γέννησιν τέκνου νὰ ἀναρτῶσιν ἐπὶ τῶν θυρῶν, εἰ μὲν ἦν ἄρρεν στέφανον ἐλαίας, εἰ δὲ θῆλυ ἔρια, πρὸς δῆλωσιν τῶν ἀσχολιῶν τοῦ φύλου των⁴⁾. Ἦδη, ὅταν γεννηθῇ ἄρρεν, θέτουσιν ὑπὸ τὸ προσκεφάλαιον αὐτοῦ μάχαιραν, ὅταν δὲ θῆλυ ἡλακάτην⁵⁾, δηλοῦντες δι'

20 ἐν Schleswig-Holstein· πρὸλ. καὶ Schweiz. Arch. f. Volksk. 1917 σ. 33, 10, ὅπου καὶ ἄλλα παρὰλληλα), ἡ ἐπέρχεται εἰς τὴν κοῦνιαν τὸ Dogelli (;) (αὐτ. σ. 39, 12), ἡ διότι θὰ πονέσῃ τὸ στομάχι τοῦ παιδιοῦ (Rev. d. trad. pop. 1894 σ. 113 ἐν Mentonnais), ἡ διότι παθαίνει τὸ παιδί (αὐτ. 1897 σ. 520 ἐν Κορσικῇ. 1903 σ. 53 ἐν Ῥωμουνίᾳ), ἡ διότι οὕτω λικνίζει τις πονηρὸν πνεῦμα (Zeitschr. f. österr. Ver. f. Volksk. III 117, 118 Βλάχων Βουκοβίνας), ἡ θὰ γεννηθῇ τὸ τέκνον εἰς τὴν οἰκογένειάν του (αὐτ. σ. 118, 184 ὁμοίως). Ἐν Χίφ πιστεύουσιν εἰς τὸν ἄνδρα ἢ εἰς τὴν γυναῖκα λικνίσωσι ταυτοχρόνως τὸ νεογνόν, σημεῖον ὅτι τοῦτο θὰ εἴδῃ εἰς δεῦτερον γάμον (Κατελλὰκη Χιακὰ ἀνθ. σ. 364). Ἐν Ῥωμουνίᾳ εἰς ἀλλοτρίων ἢ εἰς κοιτίδα νεογνοῦ, πιστεύεται εἰς τοῦτο χλαί: τὸν ὄρνον του (Rev. d. trad. pop. 1903 σ. 53)].

1) Ἡ νάκα ἐν Μάνῃ κατασκευάζεται ἐκ δερμάτος προβάτου, μήκους τριῶν ποδῶν· ἐν τῇ ἄκρᾳ θέταται προσκεφάλαιον ἐκ τοῦ αὐτοῦ ὅπως μὴ ἐνοῦνται αἱ τὰ ἄκρα συγκρατοῦσαι ῥάβδοι· κρεμάται δὲ ἐξ ἡλῶν, ἡ φέρουσι ἐπὶ τὰ νῶτα τῆς μητρός (Stephanopoli ἐνθ. ἀν. σ. 294—295. [[Πρὸλ. καὶ Yemeniz ἐνθ. ἀν. σ. 21—2. Κουκουλὲ Οἰνουντ. σ. 84—5. Ukert Bild v. Griech. σ. 133—4]]). Ἡ λέξις νάκα εἶναι ἀρχαία· νάκα (Πίνδαρ. Πυθ. Δ', 58. Θεόκριτ. Ε', 2. Ἡρόδοτ. Β', 42. Λουκιαν. π. Συρ. Θεοῦ 55) καὶ νάκη ἐσθήμινον τὸ αἰγίον δέρμα (Ἑτυμολ. μ. ἐν λ. Ὀδυσσ. Ε, 530. Λυκόφρ. 1310. Πανσαν. Δ', ια', 3. Stephan. Observat. in Virgiliana, Theocr. Imitation σ. 53 κέ.). Ὁ About (La Grèce contemporaine κεφ. IV, 7) περιγράφει εἶδος κοιτίδος ἐκ σκάφης. [[Ἐν Κύμῃ «οἱ χωρικοὶ τοποθετοῦσι τὸ βρέφος των ἐντός μικροῦ καὶ ἐλαφροῦ σκαφιδίου», τὸ ὅποιον λέγεται μελούτι, ἡ, «κρεμῶσι δὲ τοῦτο ἐκ τῶν ὤμων πρὸς τὴν πλάτην, ἡ ὡς λέγουσι ζαλίκα, καὶ οὕτω φέρουσι τὸ βρέφος των» (Δοκίμιον περὶ τοῦ γλωσσ. ἱδιώματος τῆς Κύμης καὶ τῶν περιχώρων. Γλωσσ. ἔταιρ. 1903). Ἐν Νισύρῳ σάκκος τετράγωνος «ἐξ αἰγοτρίχων... καὶ φέρων ἐξ ἀμφοτέρων τῶν μερῶν ἀνά ἓν δέρμα» ὀνομάζεται ἀνάμα, τό, «χρησιμεύει δὲ... ὡς λίκνον ἡ κοιτίς τῶν βρεφῶν, ὅπερ ἀναρτῶσιν αἱ μητέρες ἐπὶ τοῦ ὤμου νανουρίζουσιν αὐτά» (ΚΠ. Σύλλ. ΙΘ', 190. Βλ. καὶ Γ'. Παπαδοπούλου Νισυρος σ. 82). Ἐν Σουλᾶτοις Καππαδοκίας τὸ λίκνον λέγεται νανοῦδ', «ἐκ τοῦ νανουρίζω» (Φαρασοπούλου Τὰ Σύλλατα σ. 121)]].

2) Περὶ αὐτῶν γενήσεται λόγος ἐν τῇ τετάρτῃ τόμῳ τοῦ περὶ τοῦ βίου τῶν νεωτέρων Ἑλλήνων συγγράμματός μου ἐν τοῖς περὶ δημοτικῶν ἑσθμάτων. [[Τοῦ συγγράμματος τοῦτου ἐξεδόθησαν μόνον τὸ α' καὶ β' μέρος τοῦ Α' τόμου]].

3) Πλάτων. Νομ. Ζ' σ. 790 d. II St.

4) Ἡούχ. ἐν λ. στέφανον ἐκφέρειν. [[Νῦν «ἐν τισι κώμαις» τῆς Κύπρου «κρεμῶσιν κάρναβιν εἰς τὴν θύραν τοῦ θωματίου τῆς λεχοῦς, ὡς σημεῖον τῆς αὐτῆς λυτρώσεως ἀπὸ τοῦ τοκετοῦ» (Σακελλαρίου Κυπρ. 1890 Α', 734)]].

5) Pouqueville Voyage en Grèce τ. IV σ. 160. [[Περὶ ἡλακάτης ὡς συμβόλου τῆς

ἀμφοτέρων τούτων φανερώς τὰ ἔργα, περὶ ἃ μέλλουσι νὰ ἀσχοληθῶσι τὰ τέκνα ἡλικιωθέντα ¹⁾).

Οἱ συγγενεῖς καὶ φίλοι προσέρχονται κατὰ τὰς πρώτας ἡμέρας, κομίζοντες δῶρα ²⁾, καὶ πολλὰ τῇ νεογεννηθέντι καὶ τῇ μητρὶ ἐπευχόμενοι ³⁾. Ἐν δὲ τῇ οἰκίᾳ παρατίθεται τράπεζα ἢ γλυκύσματα, δι' ὧν εὐωχοῦνται οἱ ἐπισκεπτόμενοι ⁴⁾.

Ἐν Κύπρῳ μετὰ πέντε ἕως ἐπτὰ ἡμέρας ἀπὸ τῆς γεννήσεως ἔρχεται πάλιν ἡ μαῖα, σηκώνει τὴν λεχῶ καὶ προπορευομένη σταυροῦς ποιεῖ εἰς ἀπάσας τὰς γωνίας καὶ θύρας τῆς οἰκίας, ἵνα ἀπομακρύνῃ πᾶν πονηρὸν ὄν, λέγουσα πρὸς τὴν λεχῶ *Kyṛā oīkocyṛā*, ὅπως ἐγὼ δὲν σοῦ ἔκαμα κακὸ μήτε σὺ καὶ 'ς τὸ

γυναικὸς καὶ τῶν γυναικείων ἔργων βλ. *Michelet Origines du droit français*, Brux. 1838 I, 43—4]].

1) Θ. Βενιζέλος ἐν Εὐαγγελικῇ Κήρυκι 1870 σ. 476.

2) Ἐρατὼ τ. Α' σ. 80 ἐν Κάσῳ «οἱ συγγενεῖς καὶ οἱ φίλοι κομίζουσι κατ' ἔθος διάφορα γλυκύσματα οἴτου κλπ. καλούμενα *καρίσκια*. Τούτων μέρος λαμβάνει ἡ μαῖα, ἀναγκαζομένων τῶν κομισασθῶν αὐτὰ *καρισκοφόρων* καλουμένων, νὰ τὰ μεταφέρωσιν εἰς τὸν οἶκον αὐτῆς». Πανδώρα τ. ΙΑ' σ. 548: Ἐν Φιλιππουπόλει «τὰς ἀκολουθοῦσας ἡμέρας στέλλουσιν ὅλοι οἱ συγγενεῖς γλυκύσματα καὶ διάφορα φαγητὰ εἰς τὴν γυναῖκα, καὶ ὅταν ἔλθωσιν εἰς δευτέραν ἐπίσκεψιν, φέρουσι δῶρόν τι εἰς τὸν οἶκον, ὡς ἔστιν ἡ κόρημα ἢ κόσμημά τι». Βλ. καὶ Πούλιον περὶ τῆς καταγωγῆς τοῦ γένους τῶν Ἑλλήνων τ. II σ. 192. *Λεξικία* (*Wachsmuth* ἐνθ. ἀν. σ. 72), ἐν Ἑπειρῷ πορονίγια (I. Λαμπρόπουλος *Ἑπειρώτικα* σ. 69) καὶ παρ' Ἀλβανοῖς πορονίγια (*Hahn Albanische Studien* τ. I σ. 149). Βλ. καὶ *Stephanos* ἐνθ. ἀν. σ. 295. [[Βλ. καὶ τὰ ἐν Λαογρ. Σύμμ. Β', 249, εἰς τὴν παραθεμένην καὶ τὴν τοῦ Κατζίδακη, ὁμοίαν τῆς τοῦ Πανταζίδου ἐτυμολογίαν τῆς πορονίγια ἐν τῇ νεωτ. ἐλλ. γλ. Α' α' σ. 15', ὡς καὶ τὰς μαρτυρίας περὶ τοῦ ἐθίμου ἐν Κασσίῳ ἐν Ζ. Ἀγ. Α', 51 καὶ Ἀραβαντινοῦ Γλωσσαρ. σ. 77, πρὸς δὲ ὅτι ἐν Λακκοδικίῳ καὶ Μακεδονίᾳ «μετὰ τὸν τοκετὸν κατασκευάζονται ἐξ ἄζύμου καὶ μέλιτος αἱ λεγόμεναι ἀλαγγίται», αὐτὰς δὲ ἡ «πλακαθόντια ἢ ἄλλο τι γλυκύσμα» φέρουσιν εἰς τὴν λεχῶ συγγενεῖς καὶ φίλοι «ἀπὸ τῆς ἡμέρας τοῦ τοκετοῦ μέχρι τῆς τεσσαρακοστῆς» (*Γουσίον* Ἡ κατὰ τὸ Πάγγαιον χώρα σ. 54). Ἐν Λιθισίῳ εἰς τὴν λεχῶ πέμπονται ὑπὸ τῶν συγγενῶν καημέρια καὶ ἄλλα γλυκύσματα (*Παρ. Ἐλευθερίου* ἐν Ξανοφάν. Δ', 178)]].

3) Ἐρατὼ τ. Α' σ. 79—80: «Καθ' ὅλας τὰς ἡμέρας ἀπὸ τῆς γεννήσεως μέχρι τῆς βαπτίσεως, ἣτις λαμβάνει χώραν συνήθως μετὰ ὀκτὼ ἢ δέκα ἡμέρας, ἀπαντες οἱ συγγενεῖς καὶ φίλοι πορεύονται καὶ εὐχονται τῇ λεχῶ, λαμβάνοντες γλυκύσματα ἀφθόνως ἐπὶ τῆς τραπέζης παρατεθειμένα». Εἰς Ρούμελην, Ἀγραφα, Τσομέρκα κλπ. αἱ προσερχόμεναι γυναῖκες εὐχονται εἰς τὴν μητέρα: *Νὰ σὲ ζήσῃ τὸ παιδί, νὰ σὲ γένῃ ἀρμαιοῦλὸς καὶ καπετάνιος καὶ νὰ τοῦ βγάλουν καὶ τραγοῦδι* πρὸς ἃ ἡ μήτηρ ἀποκρίνεται: *Μόνο νὰ ζήσῃ καὶ ἄς γένῃ καὶ καλόγερος* (*Τρ. Μπάρτα Ἀναμνήσεις φιλοπάτριδος* 1861 σ. 171. *Wachsmuth* ἐνθ. ἀν. σ. 72). Τὰς εὐχὰς τῶν Μανιατισσῶν βλ. ἐν τῇ ἀνω παραθεθέντι χωρίῳ τοῦ Νηφάκη. Βλ. καὶ *Pégues Hist. et phénomènes du volcan de Santorine* σ. 347. [[Βλ. καὶ Λαογρ. Σύμμ. Β', 249 καὶ σημ. 1 καὶ 2]].

4) *Bybilakis Neugriech. Leben* σ. 6. Πανδώρα τ. ΙΑ' σ. 448. [[*Σακελλαρίου* Κυπρ. 1890 Α', 735. *Παρ. Ἐλευθερίου* ἐνθ. ἀν.]]. Ἐν Μάνῃ παραθέτουσι χυλόπιττας ὡς ἐκ τῶν στίχων τοῦ Νηφάκη βλέπομεν. Συμπόσιον τῶν γενεθλίων συνηθίζεται καὶ παρὰ τοῖς Ἀλβανοῖς (*Hahn Alban. St. I* σ. 149), ἐγένετο δὲ παρὰ τοῖς ἀρχαίοις κατὰ τὴν δεκάτην ἀπὸ τῆς γεννήσεως ἡμέραν (*Bekker Anecd. Gr.* σ. 237. Ἀθην. ΙΕ', 8) ἴσως δὲ καὶ κατὰ τὴν ἑορτὴν τῶν ἀμφιδρομίων (πρὸς Ἀθην. Θ' σ. 370 d).

παιδί μου. Ἐξελθοῦσαι δὲ τῆς θύρας τῆς οἰκίας εἴτ' ἄνδρα, εἴτε γυναῖκα ἀπαντήσωσι, δίδουσιν αὐτῷ λεπτά, ἢ ὀλόκληρον ἄρτον· καὶ εἰ μὲν ὁ ἀπαντῶμενος εἶναι ἀνὴρ, τὸ μετ' αὐτὸ γενησόμενον λέγεται ὅτι θέλει εἶσθαι ἄρρεν, ἢ τάνά· παλιν ¹⁾). Ἡ συνήθεια αὕτη εἶναι ἀνάλογος πρὸς τὰ ἀμφιδρόμια τῶν ἀρχαίων ²⁾), ἅτινα ἤγοντο τὴν δεκάτην ἀπὸ τῆς γεννήσεως, ἢ ἴσως καὶ ἄλλην ἡμέραν, διότι περὶ τῆς ἡμέρας διαφωνοῦσιν οἱ ἀρχαῖοι συγγραφεῖς ³⁾· κατ' αὐτὰ περιτρέχοντες ἔθετον ὄνομα τῷ παιδίῳ ⁴⁾· σήμερον τὴν ὀγδόην ἡμέραν (οἱ ὀχτώ) ἡ μαῖα πορεύεται εἰς τὴν ἐκκλησίαν, μετὰ τοῦ βρέφους, ὁ δὲ ἱερεὺς ἀναγινώσκει τὴν ἐν τῷ Εὐχολογίῳ «εὐχὴν εἰς τὸ κατασφραγῖσαι βρέφος λαμβάνον ὄνομα τῇ ὀγδοῇ ἡμέρᾳ μετὰ τὴν γέννησιν αὐτοῦ ⁵⁾». Τὸ βάπτισμα, περὶ οὗ θέλομεν ὁμιλήσει εἰς τὰ περὶ ὀνομάτων, τελεῖται συνήθως τὴν ὀγδόην ἡμέραν, ὥς καὶ ἡ εὐχὴ αὕτη ἀναφέρει ⁶⁾ ἢ καὶ τὴν ἐβδόμην ⁷⁾· εἰς πολλὰ δὲ μέρη ἀργότερον. Νεαρά τις ὁμῶς τοῦ αὐτοκράτορος Λέοντος ὑπαινίσσεται ὅτι πρὶν ἢ παρέλθουσι τεσσαράκοντα ἡμέραι οἱ παῖδες ἄνευ ἀνάγκης δὲν βαπτίζονται ⁸⁾.

Κατὰ τὴν τεσσαρακοστὴν ἡμέραν ἡ λεχὼ, ἥτις μέχρι τοῦδε δὲν ἐκκλησιάζετο, οὔτε μετελάμβανε τῆς θείας κοινωνίας, πορεύεται εἰς τὴν ἐκκλησίαν ⁹⁾, ἐνθα ὁ ἱερεὺς ἀναγινώσκει τὰς εὐχὰς «εἰς τὸ ἐκκλησιάζσαι τὸ παιδίον μεθ' ἡμέρας τεσσαράκοντα ¹⁰⁾». Ἡ συνήθεια αὕτη ἐλήφθη ἐκ τῆς ἀρχαιότητος ¹¹⁾, παρὰ τῶν χριστιανῶν ¹²⁾.

Ἐν Φιλιππουπόλει ὅταν γέννηται τὸ παιδίον, τότε οἱ συγγενεῖς ἢ οἱ γείτονες λάβρα κλέπτουσιν αὐτὸ ἀπὸ τῆς μητρὸς του, τὸ ἐνδύουσιν ἄλλοκότως πως,

ΑΚΑΔΗΜΙΑ

ΑΘΗΝΩΝ

1) Σακελλάριον Κυπριακὰ τ. Α' ([ἔκδ. 1853]) σ. 289. [[ἔκδ. 1890 σ. 735. Καὶ ἐν Ζατούνη πιστεύεται ὅτι ὅταν «αἱ γυναῖκες παίρνουν ταῖς εὐχαῖς», ἂν μὲν ἀπαντήσουν ἄνδρα θὰ κάμουν ἀρσενικόν, ἂν δὲ γυναῖκα θηλυκόν. (Κατ' ἀνακοίνωσιν Κ. Π. Κασσιμάτη, 1894). Ἀναλόγους γαλλικὰς δοξασίας βλ. ἐν Rev. d. trad. popul. 1893 σ. 285 (Ἀνδεγαυίας). 1895 σ. 581 (Ἀνω Βρετάνης). 1903 σ. 450 (Ille et-Vilaine). Ἀλλὰ προγενεστικὰ γένους βλ. εἰς τὰς Συμπληρωματικὰς Σημειώσεις, κατωτέρω σ. 216]].

2) [[Βλ. καὶ Λαογρ. Συμμ. Β' 245—250]].

3) Schneider ad Aristotel. Hist. Animal. VII, 11 τ. I, 557.

4) Σχολ. Ἀριστοφ. Λυσιστρ. 757. Σουίδ. Ἑτυμολ. μ. καὶ Ἡούχ. λ. Ἀμφιδρόμια. Πλάτων. Θεαίτ. σ. 160 e.

5) Τὸ Εὐχολόγιον σημειοῖ. «Ἰστέον ὅτι τῇ ὀγδοῇ ἡμέρᾳ μετὰ τὴν γέννησιν, προσάγεται ἐν τῷ ναῷ τὸ βρέφος παρὰ τῆς μαῖας, καὶ ἴσταιται πρὸ τῶν πυλῶν τοῦ ναοῦ».

6) Ἐρατὼ τ. Α' σ. 79. Πούλιος ἐνθ. ἀν. σ. 33.

7) Πανδῶρ. ΙΑ' σ. 448.

8) «Περὶ τῶν τεκουσῶν γυναικῶν πότε λαμβάνει τῶν θεῶν μυστηρίων καὶ πότε τὰ βρέφη βαπτίζονται ἄχρι τῶν μ' ἡμερῶν ἄνευ ἀνάγκης». (Jus Graeco-Romanum, Pars III collatio II nov. 17 σ. 89 ed. Zachariae v. Ligenthal. (Lips. 1857).

9) Wachsmuth σ. 73—74. Bybilakis σ. 7. Guys Voy. litt. en Grèce 1776. Πανδῶρα Θ', 448. Παρ' Ἀλδανοῖς Hahn αὐτ. 149. Θεοφρ. ιδ'. [[Βλ. καὶ κατωτέρω σ. 218]].

10) Τὸ Εὐχολόγιον σημειοῖ : «Τῇ τεσσαρακοστῇ ἡμέρᾳ πάλιν προσάγεται τὸ βρέφος τῷ ναῷ ἐπὶ τῷ ἐκκλησιασθῆναι. Προσάγεται δὲ παρὰ τῆς μητρὸς, ἤδη καθααρμένης καὶ λουμένης ὁδοῦ, παρόντος καὶ τοῦ μέλλοντος ἀναδέχεσθαι τοῦτο κατὰ τὸ βάπτισμα».

11) Pitiscus de fest. Graecorum v. 675 κλπ.

12) Censorinus σ. 28, 2 ed. Ot. Jahn.

ὀπλίζοντες αὐτὸ καὶ περιδέοντες διὰ μηρύματος (θελειᾶς) βάμβακος ἐρυθροῦ χρώματος, φερομένου ἀπὸ τοῦ ὤμου ὑπὸ τὴν ἐτέραν μασχάλην, συνάπτοντες τὰ δύο ἄκρα διὰ κλεῖθρου, καὶ οὕτω μετημφιεσμένον φέρουσιν αὐτὸ εἰς τὴν μητέρα. Καὶ τότε τὸ παραδίδουσιν αὐτῇ, ἀνοίγοντες τὸ κλεῖθρον, ὅταν ὑποσχεθῇ αὐτοῖς ἐστίαςιν ¹⁾).

Τὸ παιδίον θηλάζεται συνήθως μὲν μέχρι τοῦ εἰκοστοῦ μηνὸς ἀπὸ τῆς γεννήσεως· δὲν εἶναι ὅμως καὶ σπάνιον νὰ ἴδῃ τις ἐν Ἑλλάδι μητέρας τετραετῇ καὶ πενταετῇ παιδία θηλαζούσας ²⁾). Τοῦτο ἐν Μάνῃ ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ συνηθίζεται· ἔφαγε πόλυκο (ἄφθονον) βυζί, λέγεται ἐπὶ τῶν ῥωμαλέων ³⁾). Ὁ Ἰουδηνάλης λέγει ὅτι τοῦτο συνέβαινε παρὰ τοῖς ἀρχαιοτάτοις ἀνθρώποις *potanda ferens infantibus ubira magnis* ⁴⁾). Σιτίζουσι δὲ διὰ στερεᾶς τροφῆς τὸ παιδίον, μασῶσαι τὴν τροφὴν καὶ εἰς τὸ στόμα τοῦ παιδὸς ἐντιθεῖσαι, ὅπως καὶ οἱ ἀρχαῖοι ἐποίουν ⁵⁾), καὶ οἱ Ἀλβανοὶ ἔτι καὶ νῦν συνηθίζουσι ⁶⁾).

ΣΥΜΠΛΗΡΩΜΑΤΙΚΑΙ ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

[[Ἐκ τῶν ἀνεκδότων σημειώσεων, αἵτινες θὰ ἐχρησιμοποιοῦντο ὑπὸ τοῦ συγγραφέως εἰς τὴν ἀνασύνταξιν ἐπὶ νέων δεδομένων, «τῶν κατὰ τὴν γέννησιν», ὅσαι δὲν προσετέθησαν εἰς τὰς ὑποσημειώσεις ἀντιτίθεται ἀναγράφονται ὡδε.

Γενικὰ ὡς καὶ περιγραφὰς τῶν νεοελληνικῶν θημάτων κατὰ τὴν γέννησιν βλ. *Ukr. Wiss. v. Griechent. σ. 132—7. Modern greek birth customs ἐν Folklore 1894 τ. 5 σ. 338—9* (συμπληρωματικὰ παρὰ κυρίας ἐκ Θεσσαλονίκης εἰς τὰ τῆς *Garnett Women of Turkey σ. 69* κέ.). Κατὰ τόπους : *Καμπούροισι* 151 καὶ Α' 199. Πλάτων 1880 τ. Β' σ. 366—7 (Παρνακίδος προλήψεις). *Κουκουλιὲ Οὐραίου* 82 κέ. *Ἡλ. Τοισίλη* Προλήψεις καὶ ἔθιμα κατὰ τοὺς τοκετοὺς καὶ τὰς βαπτίσεις ἐν Δελτ. ἱστορ. καὶ ἔθνολ. ἔταιρ. 7, 63—72 (Κεφαλληνίας). *Zallony Tine σ. 84* κέ. 118 κέ. *Βάλληνα Κυθν. σ. 109—111. Rouse ἐν Folklore 1896 τ. 7 σ. 144* (Λέσβου). *Γ. Μαυροῦ* Ἔρως, γάμος, γέννησις, βάρπυρις ἐν Κάσῳ ἐν Ἑβδομάδι 1889 ἀρ. 26 σ. 4—6 (λογοκλοπία ἐκ τοῦ ἡμερολογίου «Χρό-

1) Πανδώρα ΙΑ' σ. 448.

2) *Strahl Das alte und das neue Griechenland σ. 200.* [[Πρὲλ. καὶ Θυσίαν Ἀδραᾶμ στ. 377 σ. 239 Legrand. 44 Ἀντωνιάδου : «τρεις χρόνους, γιέ μου σοῦδιδα τὸ γάλα τῷ βυζιῶ μου»]].

3) [[Ἀντιθέτως ἐν Λέσβῳ νομίζεται ὅτι παιδίον θηλάσαν ἐπὶ πολλὸν χρόνον γίνεται ἡλίθιον ἢ κακὸν ἢ ἔχει κακὸ μάτι (*Georgeakis et Pineau Le Folk-lore de Lesbos σ. 332*)]].

4) *Juvenal VI, 9.* [[Τριετής ἡ θύλασις ἐν ἀρχαίᾳ Χαλδαίᾳ καὶ Αἰγύπτῳ (*Maspero Hist. anc. d. peupl. d' Orient I, 739 σ.*). Αἱ Λαπωναὶ καὶ αἱ Τουγκούσαι θηλάζουσι τὰ τέκνα τῶν μέχρις οὗ γεννήσωσιν ἑτερον, ἐπὶ 3 καὶ 4 πολλάκις ἔτη (*Klemm Allg. Culturgesch. III, 57*) καὶ ἐν Ῥωσίᾳ ὅσον μακρότερος ὁ θηλασμός, τόσον καλότερον θεωρεῖται (*Zeitschr. d. Ver. f. Volksk. 1907 σ. 168*)]].

5) *Θεόφραστ. Χαρακτήρες 20. Ἀριστοφ. Ἰππ. 717. Ἀθήν. IB', 40.* [[Πρὲλ. καὶ *Αποστόλ. 855. Μιχ. Ἀκομινᾶτ. Α' σ. 125* Λάμπρου. *Ἰατρὸν τοῦ λαοῦ Α' σ. 46* κέ.]].

6) *Hahn Albanesische Studien τ. I σ. 149,*

νου» 1867 σ. 72 κέ.). Μπιλιώτη-Κατρά η νήσος 'Ρόδος Β', 300—4. Ζωγράφ. 'Αγών Α', 211 (Σύμης). Σακελλαρίου Κυπριακά ('Αθ. 1890) Α', 734—6. Θρακική 'Επετηρίς 1897 σ. 194—5 (Σαράντα 'Εκκλησιῶν). Ξενοφάνης 1906 Γ', 272—9 ('Η γέννησις καὶ βάπτισις ἐν Βουρδουρίῳ ἄλλοτε καὶ νῦν). Παρασκ. 'Ελευθερίου αὐτ. Δ', 177—180 (Λιθισίου). Ι. Σαραντίδου 'Αρχελάου 'Η Συνασός σ. 68—70.

Παρ' ἀρχαίοις βλ. *Hermann Antiqu.* 3ης ἐκδ. IV, 286 κέ. *Welcker* Ueber die Entbindung bei den Griechen ἐν *Kl. Schr.* III, 185 κέ. Παρὰ Βυζαντινοῖς : *Ψελλοῦ* 'Επιστολὴ 157 ἐν *Σάθα* Μεσ. Βιβλ. Ε', 409 κέ. Παρ' 'Αλβανοῖς : *J. E. Pisco* Gebräuche bei der Geburt und Behandlung der Neugeborenen bei den Albanesen ἐν *Mitteil. d. anthropol. Gesellsch. in Wien* 1896 τ. 26 σ. 141—6. 'Εν ἐκτάσει περὶ θυμῶδους μαιευτικῆς κτλ. βλ. 'Ιατρικὴν Μέλισσαν 1857 τ. Ε' σ. 404 κέ.

Μαντικὴ πρὸς γνῶσιν τοῦ γένους ἐμβρύου ἢ τοῦ ἐπομένου τέκνου. 'Εν Λακεδαίμονι : Σπαρτ. ἡμερολ. 1904 σ. 70. 'Εν Λάσπῃ Γορτυνίας (ἀπὸ τοῦ ἐπιπλέοντος ἐλαίου ἐν τῇ κολυμπήθρῃ) : *Λάσκαρη* Λάστα σ. 282. Εἰς τὰς νοτίους Σποράδας : *Rouse* ἐν *Folklore* 1899 σ. 182. 'Εν Σύμῃ (ἐκ τῆς χωρίστρας βρέφους) : Ζωγράφ. 'Αγ. Α', 212 § 17. 'Εν Κρήτῃ (ὑφασμα ὑφαίνόμενον ἐπὶ 40 ἡμέρας) : Κρητικὸς 'Αστὴρ Δ', 667. 'Εν Ζακύνθῳ («ἐὰν ὁ κομίζων τὴν ἔδραν τοῦ τοκετοῦ, τὸ σελλί, εἰσαγάγῃ ταύτην εἰς τὴν οἰκίαν τῆς ὠδινούσης μετὰ τὸ ἄνω μέρος, θὰ γεννηθῇ ἄρρεν, ἐὰν μετὰ τὸ κάτω θήλῃ») : *ΑΟΔΟ* 1904 ἀρ. 46 σ. 755. («Καθ' ἣν στιγμὴν τίκτει ἡ γυνή, ἐὰν διέλθῃ πρὸ αὐτῆς ἄλλη γυνή, θὰ τέξῃ καὶ αὐτὴ τέκνον τοῦ αὐτοῦ γένους») αὐτ. 'Εν Πάργῃ (ἀναδολεὺς ἢ πτερνιστὴρ ἀνηρτημένος παρὰ τὴν κλίνην, σημεῖον ὅτι θὰ γεννηθῇ ἀρσενικόν) : (*Salvator*) *Parga* σ. 21. 'Εν Γκιουμουλτζίνῃ (εὐρεσις καρφίτσας, ἡ ἀναδολεὺς, κόρη) : *Λαογρ.* Β', 413, 66.67. Βλαχοφώνων : αὐτ. Γ', 186.

Τὸ εἰς τὸ κοίλωμα τοῦ ἀντρου ἐν τῇ ἐγγύτῃ εὐλῶν τὸ καλούμενον γκάροδι ἢ κάρδος, διὰν ἀποτελειώσαντος καὶ ἀπλωθῇ τὸ πρὸς τὸ σπλάγχνον ἐκείλῳ, δίδουσι εἰς ἔγκυον, κρατοῦσα δὲ τοῦτο εὐαίμη προσηνέσκει ἐκ τοῦ συσταπαντιθέντος πρώτου προσώπου ἂν θὰ γέννησιν ἄρρεν ἢ θήλῃ (Κορινθία κατ' ἀνακοίνωσιν Ι. Σταματούλη). 'Εν Κεφαλληνίᾳ λέγουσι περὶ κόρης μαρτυροῦναι, ἐννοοῦντες ὅτι, ἂν ἡ μάννα ἔκαμνε θηλυκά, θηλυκά θὰ κάμνῃ καὶ ἡ κόρη καὶ τὰνάπαλιν καὶ ἀντίθετα, ἂν κατὰ σειρὰν, κατὰ τὴν αὐτὴν σειρὰν καὶ ἡ κόρη. (Κατ' ἀνακοίνωσιν Σπ. Παχωνίου.)

Ξένα : Βρετάνης : *Rev. d. trad. pop.* 1892 σ. 37—8. 39. 1897 σ. 520. 1905 σ. 320 ἀρ. 7. 8. 9.

Προγινωστικὰ γένους ἐκ τῶν φάσεων τῆς σελήνης. 'Εν 'Αθήναις πιστεύουσιν ὅτι ἂν γεννηθῇ ἀρσενικὸ εἰς τὴ χάση τοῦ φεγγαριοῦ, τὸ δεύτερο παιδί θὰ εἶναι θηλυκόν, ἂν εἰς τὴ γιόμισιν, πάλιν ἀρσενικόν καὶ τὰνάπαλιν. Ξένων λαῶν ἀνάλογα προγινωστικὰ ἐκ τῶν φάσεων τῆς σελήνης βλ. ἐν *Rev. d. trad. pop.* 1893 σ. 94—6 ('Ανδεγαυίας). 1894 σ. 555 (Νορμανδίας). 1895 σ. 370 (Πικαρδίας). 1897 σ. 520. 1900 σ. 98. 369. 589 (Νάντης). 1901 σ. 578. 1903 σ. 428.

Μαγικαὶ πράξεις πρὸς καθορισμὸν ἢ μεταβολὴν γένους ἐμβρύου. Διὰ νὰ γεννήσουν ἀρσενικά. (Πρβλ. καὶ Σχολ. Αἰσχ. 'Ικέτ. 823 : «ἀρσενογόνον γὰρ τὸ ὕδωρ τοῦ Νεῖλου»). 'Εν Λευκάδι (πατῶσι γυμνόποδες ὕννι ἀρότρου ἐν ἐκκλησίᾳ) : *Pfister* ἐν *Arch. f. Religionswiss.* 1906 σ. 541—2' πρβλ. καὶ *O. Weinreich* ἐν *Hess. Bl. f. Volksk.* 1911 σ. 212—3. 'Εν Ζακύνθῳ : βλ. κατωτέρω σ. 223, 6, καὶ ἄλλα ἀνάλογα ἐν *ΑΟΔΟ* 1904 ἀρ. 46 σ. 755. 'Επίσης «γυνὴ θέλουσα νὰ τέξῃ τέκνον τοῦ αὐτοῦ γένους τῆς τεκούσης δέον νὰ φάγῃ τὸν ὀμφάλιον λῶρον τοῦ τέκνου ἐκείνης» αὐτ. 'Αποτροπὴ γεννήσεως θήλειας : 'Εν Οἰνοῦντι : *Κουκουλὲ* Οἰνοῦντ. σ. 83. «Ὁ κουκουλόσπορος τρωγόμενος παρὰ θηλυγόνου γυναικὸς μεταβάλλει τὰ τῆς συλλήψεως εἰς ἄρρενα καὶ τάντίστροφον» : *Φοῖβος* 1898 σ. 85.

'Αφομοιώσεις ἐμβρύου πρὸς τὰ ὑπὸ τῆς ἐγκύου βλεπόμενα, 'Ο *Laguilletiere* (Α-

thènes ancienne et nouvelle 1676 σ. 254) διηγείται ὅτι ἡ σύζυγος ἐνὸς Γιαννίταρου, 4 ἢ 5 ἔτη πρό τῆς εἰς Ἀθήνας περιηγήσεώς του, ἔτεκε τέρας με κεφαλὴν λέοντος, διότι συχνὰ διήρχετο πρό τινος μαρμαρίνου λέοντος παρὰ τὸ θηοστόν ἐστημένον καὶ μετὰ προσοχῆς μεγάλῃς τὸν παρατήρει. Ἐν Λέσβῳ πιστεύεται ὅτι τὸ παιδί θὰ ὁμοιάσῃ με ἐκείνον, τὸν ὁποῖον θὰ ἴδῃ ἡ ἔγκυος κατὰ τὸ πρῶτον σκίρτημα (*Georgeakis et Pineau Le Folklore de Lesbos* σ. 329). Ἐν Σινασῷ Καππαδοκίας ἡ ἔγκυος «ἀποφεύγει τὴν ὄψιν τερμάτων... ὅταν δὲ σκίρτήσῃ τὸ ἔμβρυον προσβλέπουσι πρὸς εἰκόνα τινὰ ἢ πρὸς ὠραῖόν τι ἀντικείμενον, ἵνα ἀποκτήσῃ χαρακτηριστικὰ τοῦ προσώπου κανονικά» (*I. Σαραντίδου Σινασὸς* σ. 67—8). Καὶ ἐν Ῥωμουνίᾳ πιστεύεται ὅτι ἡ θεωρία αἰσχροῦ ἢ καλῶν ἔχει ῥοπήν ἐπὶ τοῦ ἔμβρυου (*Rev. d. trad. pop.* 1902 σ. 522).

Κίσσησις. Λέξις : «πιθυμητούρια» ἐν Κεφαλληνίᾳ : Δελτ. Ιστορ. ἑταιρ. Γ', 64. «κακοψυχῶ» ῥ. καὶ οὐσ. «κακοψυχιά» ἐν Σινασῷ Καππαδοκίας : *I. Σαραντίδου Ἀρχελαίου Σινασὸς* σ. 68. 238 (ἐπὶ τῶν θηλαζουσῶν μεταχειρίζονται τὴν λ. «μουςουντῶ» αὐτ. σ. 69. 254).

Ξέναι δοξαsaί περὶ κισσήσεως καὶ ἐπιρροῆς αὐτῆς ἐπὶ τοῦ τέχνου : *A. de Gubernatis Usi natalizi* σ. 41. *R. Schmidt Beiträge z. Indisch. Erotik*, Lpz. 1902 σ. 393. Γαλλικαί : *Rev. d. trad. pop.* 1892 σ. 38 ἀρ. 6. 7 (Βρετάνης). 1894 σ. 111 (Menton). 465 (Κορσικῆς). 1897 σ. 517 (ὁμοίως). 1902 σ. 611 (Beaugé). 1906 σ. 259 (γαλλικῇ). *Jahresbericht d. geogr.-ethnol. Gesellsch. in Zürich* 1909 σ. 109 κέ. Γερμανικαί : *Zeitschr. d. Ver. f. Volksk.* 1891 σ. 183 (Βρανδεμβούργου). *Cortils y Vieta Ethologia de Blanes* σ. 76—7. Ῥωμουνικαί : *Rev. d. trad. pop.* 1902 σ. 522. Βλάχων Βουκοβίνας : *Zeitschr. d. österr. Ver. f. Volksk.* III, 117, 164.

Θέσις γυναικὸς ἐν τῷ τοκετῷ. Γενικῶς βλ. *H. Ploss Ueber die Lage und Stellung der Frau während der Geburt bei verschiedenen Völkern*, Lpz. 1872. Ἡ θέσις τῆς γυναικὸς ἐν γέννῳ παρ' ἀρχαίους Ἑλλήνας καὶ ἄλλοις λαοῖς : *Athenisch. Mitteilungen* 1885 τ. X σ. 185 κέ. Ἐν Λακωνίᾳ νῦν ἡ αὐτ. σ. 186. Γονατίζουσαι γεννῶσαι αἱ γυναῖκες καὶ ἀλλαχοῦ : *Samter Geburt, Uehezzeit u. Tod* σ. 14. Ἐναντίον τοῦ γονατίζειν καὶ ὑπὲρ τοῦ σκαμνίου οἱ ἀρχαῖοι ἱεροὶ αὐτ. σ. 15.

Σκαμνί (πρὸλ. τὴν θέσιν τῶν ἀρχαίων ὠδινουσῶν, ἐν γέννασι, Εὐλείθια ἐν γέννασι κλπ : *Samter* σ. 6 κέ.). Παρ' Αἰγυπτίοις : *Maspero Hist. anc. d. peupl. d' Orient* I, 82 σημ. Παρ' ἀρχαίοις καὶ βυζαντινοῖς : «διφροὶ λοχειαῖοι» (*Ἀριεμίδ. Ε'* 73 σ. 268, 16 H.) «λοχαῖοι διφροὶ» (*Σουίδ. ἐν λ.*). «μαιευτικὸς διφρος» (*Μοσχίων κεφ.* 47). «καὶ ἀνέστη ἐκ τοῦ λοχηφόρου διφρου» ἡ αὐτοκράτειρα Εὐδοξία, Ε' αἰ. (*Μάρκου διακόνου Βίος Πορφυρίου* 44 σ. 39,5. Πρὸλ. *Σωφραν.* 21, 68 σ. 236 Rose). «κυοφόρος διφρος» (Βίος Ἀλεξάνδρου 513 σ. 71 Wagner). Βλ. καὶ *Ploss* ἐνθ. ἀν. σ. 20—36 (μετὰ παραπομπῶν εἰς ἀρχαίους συγγραφεῖς). *Das Weib* II, 175. *Marx* ἐν *Ath. Mitteil.* 1885 τ. X, 186. 188.

Παρ' ἡμῖν ἦτο κοινὴ ἡ χρῆσις τοῦ σκαμνιοῦ παλαιότερον, ὡς μαρτυρεῖ καὶ τὸ σκωπτικὸν ᾄσμα τοῦ 1862 : «Τοῦ Σκούφου τὸ καπέλλο τὸ βάλανε σκαμνί | νὰ κάτῃ ἡ Ἀμαλία νὰ κάμῃ τὸ παιδί». Ὁ *Ploss* ἐνθ. ἀν. σ. 22. παραθέτει πληροφορίαν ἱατροῦ ἐξ Ἀθηνῶν, καθ' ἣν ἡ χρῆσις τοῦ σκαμνιοῦ ἐν τῇ νεωτέρᾳ Ἑλλάδι εἰσέχθη εἰς μεταγενεστέραν σχετικῶς ἐποχὴν, κατηργήθη δ' ἐν Κωνσταντινουπόλει ὑπὸ τοῦ ἱατροῦ Σχίβα (Schivas). Ἐν Ζακύνθῳ ἀλλὴ λέγεται ἡ ἔδρα τοῦ τοκετοῦ : *ΑΟΔΟ* 1904 ἀρ. 46 σ. 755.

Ἐν Ἰκαρίᾳ ἡ ἐπίτοκος «ἐξαπλοῦται ἐν τῇ μέσῃ τοῦ δωματίου ἐπὶ τοῦ χώματος» : *Σταματιάδου Ἰκαρικὰ* σ. 107. Βλ. αὐτ. καὶ περὶ κλίνης τῆς λεχοῦς.

Λοχεία συζύγου (couvade). Περί τοῦ ἐθίμου τῆς λοχείας τοῦ συζύγου, περὶ οὗ μαρτυρεῖ τὸ τοῦ *Πλουτάρχου* (περὶ τῶν παρ' Ἀλεξάνδρ. παροιμ. 10 σ. 8 Crusius) : «Τιβερηνοὶ τῶν γυναικῶν τεκουσῶν αὐτοὶ τὰς κεφαλὰς θέονται καὶ κατακλίνονται», πρὸς δὲ πρὸλ. καὶ Ἀπολλ. Ῥόδ. Β' 1012 κέ., βλ. παρὰ τοῖς ἀρχαίοις *Gruppe Griech. Mythol.* σ. 904. *Roscher's Lex.* I, 1046. *Pauly-Wissowa Real-Enc.* II, 808. Γενικῶς καὶ παρὰ

διαφόροις λαοῖς βλ. *Peschel Völkerkunde* σ. 26—7. *S. Reinach Cultes, mythes et religions I*, 141 κέ. *Frazer Le Totémisme*, γαλλ. μεταφρ. σ. 111. *Hellward Culturgeschichte* σ. 36—7. *H. Kunike Das sogenannte Männerkindbett* ἐν *Zeitschr. f. Ethnologie* 1911 σ. 546 κέ. (ἐνθα καὶ πλήρης βιβλιογραφία). *Friedrieichs Das männliche Wochenbett* ἐν *Ausland* 1890 ἀρ. 41—45. *Ciszeowski Kuvada* (*Zeitschr. d. Ver. f. Volksk.* 1907 σ. 214). *Köhler Ueber die Couvade* ἐν *Zeitschr. f. vergl. Rechtswissenschaft* τ. 26 σ. 458 κέ. *Walt. W. Skeat Malay Magic*, Lond. 1900 σ. 344 (ἐν τῇ χερσονήσῳ τῆς Μαλάκκας). *Rev. de l'hist. d. relig.* 1899 τ. 39 σ. 323 (παρὰ τοῖς Βορείοις Ἰνδοῖς). 1900 τ. 42 σ. 453. 456. 457—8. 1903 τ. 47 σ. 86. 88. *Zeitschr. f. Ethnol.* 1909 σ. 649 κέ.

Τὰ περὶ διατηρήσεως τοῦ ἐθίμου τῆς ἐπιδάσεως ἐν τοῖς Πυρρηναίοις εἶναι ψευδὴ κατὰ τὸν *Murray* ἐν *Academy* 1892 τ. II σ. 567. Καὶ ὁ *Karutz* ἐν *Verhandl. d. Berl. Gesellsch. f. Anthrop.* 1899 σ. 293 παρατηρεῖ ὅτι δὲν ἐδυνήθη ν' ἀνεύρῃ ἔχνη τοῦ ἐθίμου παρὰ τοῖς Βάσκοις.

Λεχὼ ἀκάθαρτος. Βλ. *A. de Gubernatis Storia comparata degli usi natalizi*, Milano 1878 σ. 26 κέ. *Th. Wächter Reinheitsvorschriften im griechischen Kult*, 1910 σ. 25. (Εἰσοδος αὐτῆς εἰς τὸ ἱερόν μετὰ τὴν κάθαρσιν : αὐτ.). *Arch. f. Religionswiss.* 1914 σ. 405. *Rev. de l'hist. d. relig.* 1899 τ. 39 σ. 323 (ἱερότης αὐτῆς). *Rev. d. trad. pop.* 1892 τ. 7 σ. 540 κέ. (προλήψεις καὶ δοξασίαι περὶ λεχωίδων ἐν ἐκτάσει). Παρ' Ἀλβανοῖς : *Hahn Alb. Stud.* I, 149. (Πρὸλ. καὶ *Dora d' Istria Les femmes en Orient* βέλ. IV ἐπ. 4).

Σαραντισμα. Γενικῶς βλ. *Samter Geburt, Hochzeit u. Tod.* σ. 22. 37. *L. Sommer Das Haar in Religion u. Aberglauben d. Griechen* 1912 σ. 44. *Wächter* ἐνθ. ἀν. σ. 29 κέ. 33 κέ. 35. Τὴν τεκοῦσαν ὀφείλει ἀφεῖναι ἡ λεχὼ παρ' ἀρχαίοις : *Εὐροπ. Ἡλ.* 654. Λεχὼ παρ' ἀρχαίοις 40 ἡμέρας : *Arch. f. Religionswiss.* 1910 σ. 17—8. καὶ νὰ εἰσέλθῃ εἰς ἱερόν : *Wächter* ἐνθ. ἀν. σ. 29 κέ. 33 κέ. "Οτι ἡ τεκοῦσα δὲν ἐπιτρέπετο νὰ εἰσέλθῃ εἰς τὸν ναὸν ἐπὶ 40 ἡμέρας : *Περικλέην Ἐρέσου Λέσβου ἀρχῶν Β' αἰ. π.Χ.* : «αὐτὰν δὲ [τὰν τετό]κοισαν ἀμέραις τεσσαρὶνδεκά» ἐν *Ziehen Leges grec. sacr.* II, 1 σ. 303 ἀρ. 117. Πρὸλ. καὶ σ. 305—6. *Krieger-Schmer* ἐν *Jahresh. d. österr. arch. Instit.* 1902 σ. 141. 142. 143. Ἐπὶ 40 ἡμέρας ἀκάθαρτος : «ἀπὸ φθοραίων ἡμε[ρῶν] μ'» ἐπιγραφὴ Αἰνῶου Β' αἰ. μ. Χ. (;) ἐν *Dittenberger Sylloge* 2 ἀρ. 567, 12. Βλ. καὶ *Arch. f. Religionswiss.* 1909 σ. 224. 225 (ἀπὸ φθορᾶς) καὶ ὅτι ἐδρακτική ἐπίδρασις αἱ 40 ἡμέραι (αὐτ. σ. 227). Ἄλλη ἐπιγραφὴ αὐτ. σ. 232—3. "Οτι ἀκάθαρτος καὶ ἀνὴρ θίγων λεχὼ : «ἀπὸ... τεκούσης γυναικὸς δευτεραῖος» (*Dittenberger* 566, 7. Πρὸλ. καὶ *Εὐροπ. Ἡλ.* T. 381). Ἀκαθαρσία γυναικὸς ἀπὸ φθορᾶς (ἀμδλώσεως) 40 ἡμέραι, ἐκ τῶν γυναικείων (καταμνηνίων) 7 ἡμέραι : *Dittenberger* II 2 633. (Πρὸλ. καὶ τὴν θεισισδαϊμονίαν τῶν νήσων τοῦ Αἰγαίου, καθ' ἣν γυνὴ εἰς τὴν περίοδόν τῆς δὲν πρέπει νὰ εἰσέλθῃ εἰς ἐλαιοτριβεῖον, οὐδὲ εἰς κῆπον, οὐδὲ εἰς λέμβον : *Folk-lore* 1907 τ. 18 σ. 330).

Περὶ καθάρσεως τὴν 40ὴν ἡμέραν καὶ πότε ἐξ ἀνάγκης γίνεται πρότερον βλ. τὴν νεαρὰν Λέοντος, ἥς μνηστὴ ἐγένετο καὶ ἀνωτέρω σ. 214, ἐν *Jus graeco-romanum* III, 89—91 ed. Zachar. v. Ligenthal. (Πρὸλ. καὶ *Βαλσαμῶνα* ἐν *Πάλλῃ καὶ Ποτῇ* Σύντ. θεῶν καὶ ἱερ. καν. Δ', 9, ὡς καὶ *Βλάσταριν* αὐτ. Γ', 106).

Μαρτυρίας περὶ τοῦ ὅτι ἡ λεχὼ θεωρεῖται ἀκάθαρτος ἐπὶ 40 ἡμέρας παρὰ τῷ καθ' ἡμᾶς λαῷ βλ. ἐν *I. Σαραντίδου Ἀρχαίου Συνασός* σ. 68 (καὶ ὑποκειμένη εἰς ἐπηρείας). *Z. Ἀγ. Α'*, 429 («διπλοσαραντίδια» ἐν Κρήνῃ Μ. Ἀσίας). *Folk-lore* 1890 τ. I σ. 523 (Καλύμνου). *W. R. Paton* αὐτ. 1900 τ. XI σ. 221 (ὁμοίως). Πρὸλ. καὶ ἀνωτέρω σ. 209, 4. Ἐν Ἀνδρῶν (;) λέγουσιν ὅτι, ὅταν λεχὼ ἐξέρχεται τῆς οἰκίας πρὶν σαραντίσῃ, «ράγιζον τὰ βουνά» καὶ πολλὰ συμβαίνουν δυστυχήματα (κατ' ἀνακοίνωσιν Γ. Δροσίνῃ).

Παρ' ἄλλοις λαοῖς : Ἐν Τροσκάνῃ καὶ Βενετία : *A. de Gubernatis* ἐνθ. ἀν. σ. 147. Ἐν Ἰαπωνίᾳ ἐπὶ 15 ἡμέρας ἡ λεχὼ δὲν ἐπιτρέπεται νὰ ἐγγίῃ οὐδένα καὶ μετὰ παρέλευσιν 40

μεταδίδει εἰς ναὸν (αὐτ.). Εἰς τινὰς φυλάς τῆς νοτίου Ἰνδικῆς καταλείπουσι μόνην τὴν λεχῶνα μετὰ τοῦ νηπίου (αὐτ.). Παρὰ Λάπωνι βλ. *Klemm Allg. Culturgesch.* III, 57. Ἐν Ῥωσίᾳ 40 ἡμέρας ἢ λεχῶ δὲν μεταδίδει εἰς τὴν ἐκκλησίαν (*Zeitschr. d. Ver. f. Volksk.* 1907 σ. 167—8). Ἐπὶ 6 ἐβδομάδας ἀκάθαρτος ἐν Σιλεσίᾳ (*Mitteil. d. schles. Gesellsch. f. Volksk.* VII σ. 101 κέ. = *Volkskundl. Zeitschriftenschau f.* 1905 σ. 27). Ὅμοίως παρὰ τοῖς Syrj (*Journal de la société Finno-Ougrienne* XXV, 1 σ. 16).

Ἐπήρεια δαιμόνων ἐπὶ τῆς λεχοῦς. (Βλ. Λαογρ. Σύμμ. Β', 300, 5. 309 κέ.). Αἱ ἐγκυοὶ εἶναι ἐκτεθειμέναι εἰς τὴν ἐπήρειαν τῶν Μοιρῶν, τῶν Καλοτυχῶν καὶ τῶν Νεράϊδων. Ἡ καλὴ μαῖα ἐννοεῖ τὴν προσέλευσιν τούτων, ἀλλ' οὐδὲν δύναται νὰ ἐνεργήσῃ κατ' αὐτῶν, φοβουμένη μὴ τὴν πνίξωσιν οἱ Καλότυχαις (Καρατσὸλ Τυρνάβου κατ' ἀνακοίνωσιν Κ. Β. Γιαννακοπούλου). Περὶ ἐπήρειας δαιμόνων ἐν γένει βλ. *Samter Geburt, Hochzeit u. Tod* σ. 22 κέ. 37. *Wächter Reinheitsvorschriften im gr. Kult. RGVV.* IX, 1 σ. 28. *Rev. d. l'hist. d. Relig.* 1900 τ. 42 σ. 453.

Ἀποτρεπτικὰ κατὰ τῶν δαιμόνων. Σάρωθρον, σκόρδον, τουφέκι, μπαροῦτι, μιτάρια' ὑπὸ τὸ προσκέφαλον τῆς λεχοῦς : *Κουκουλὲ Οἰνουνητικὰ* σ. 83. Ἀλλαχοῦ : σαρίδια, ξέσματα κτλ. : *Rev. d. trad. pop.* 1891 τ. VI σ. 43. Μέταλλα, σίδηρος, μαχαίρι μαυρομάνικο : *Arch. f. Religionswiss.* 1907 X, 43—4. Βλ. καὶ αὐτ. 1905 σ. 5. Περὶ προφυλάξεως τῆς λεχοῦς ἀπὸ δαιμονικῶν ἐπηρειῶν παρὰ Ῥωμαίους βλ. *Preller Röm. Mythol.* σ. 332. Δι' ἀνημμένου κηρίου : *Roscher's Lex.* I, 850 λ. *Cantalifera* (= *Liebrecht Zur Volksk.* σ. 31 κέ.). Κανδήλα, φῶς ἀπαραίτητον εἰς θωμάτιον λεχοῦς, πρὸς ἀποσόβησιν δαιμόνων : *Samter* ἔνθ. ἀν. σ. 69 κέ. Περὶ προφυλάξεως τῆς λεχοῦς ἀπὸ τῆς ἐπήρειας δαιμόνων διὰ τῆς διατηρήσεως ἀσδέστου πυρός ἢ φωτός ἐν τῇ κοιτῶνι βλ. *Πολίτου Παραδ.* σ. 1319. (Πρβλ. καὶ *Wächter* ἔνθ. ἀν. σ. 27).

Ἐνέως τοῦ θαλάμου ἔμπρὸς καίτοι ἢ λεχῶ. οὐδὲν ἐκ τῶν ἐκθεσίων τοῦ οἴκου εἰσερχομένη νύκτωρ πρὶν ἢ διασκελίσῃ ἢ φάσῃ διὰ τῶν δακτύλων τὴν φλόγα» (*Βαλαωρίτου Πόηματα* 1891 Β', 342—3. 1907 Γ', 258). Καὶ ἐν Ἀλβανίᾳ ἕκαστος τῶν εἰσερχομένων διασκελίζει τὸν ἐν τῇ κοιτῶνι ἀνημμένον θαλόν διὰ τὰ καθαρισθῆ (Κατ' ἀνακοίνωσιν Εἰστ. Στατίου). Ἐν Ζακύνθῳ δὲ ἐγγίζει τὸ πῦρ (*Αἰν. 1904* ἀρ. 46 σ. 755). Πρβλ. καὶ *Ζωγρ.* Ἀγ. Α', 15, μθ' (Ἡπείρου). Ἐν Ἀλβανίᾳ τηρεῖται εἰς τὴν οἰκίαν τῆς λεχοῦς διαρκῶς πῦρ, ἐξ οὗ δὲν θανέϊζουσιν εἰς τοὺς γείτονας οὔτε θαλόν, οὔτε ἄνθρακα, ὃ δὲ εἰσερχόμενος νύκτωρ ὀφείλει νὰ πηδήσῃ πρὸ τῆς θύρας πυρὰν (*Hahn Alb. Stud.* I, 149).

Ἐξορκισμοὶ κατὰ τῶν πονηρῶν πνευμάτων τῶν πειραζόντων τὰς γυναῖκας, ἰδίως τὰς λεχῶνας : *Atharvasamhita* VIII, 6 ἐν *Webers Ind. Stud.* V, 252 κέ.

Ἀντιβασκανία. Προφυλάξεις λεχοῦς ἀπὸ βασκανίας, ἐν Ῥόδῳ : *Μπιλιώτη—Κατὰ Ῥόδον* Β', 301. Δένεται ἡ κεφαλὴ τῆς λεχοῦς καὶ τοῦ νεογνοῦ διὰ καλυμμάτων πολυχρῶμων : *Φαρασοπούλου Σύλτατα* σ. 40. Ἡ λεχὼ μέχρι σχεδὸν τοῦ καθαρμοῦ τῆς φέρει φλωρίον ἢ ἄλλο τι ἐπὶ τῆς κεφαλῆς τῆς ἵνα μὴ βασκανθῇ, ἐν Λακκοβικίῳ : *Γουσίου* Ἡ κατὰ τὸ Πάγγαιον χώρα σ. 54.

Διάπλασις κρανίου βρέφους. Ἐν Χίῳ ὑπάρχει ἡ συνήθεια τοῦ κυλινδροῦν τὸ κρανίον τοῦ βρέφους διὰ νὰ εἶναι κατάλληλον διὰ τὸ καλπάζει. Γνωστότατον ἐπίσης εἶναι ὅτι εἰς τινὰ μέρη τῆς Ἡπείρου τὸ ἐπιπεδῶνουν ἐπιλέγοντες «καὶ σιμυτῆς ᾧ τὴν Πόλῃ», ὅπερ περιέπεσεν εἰς παροιμιώδη ἔκφρασιν. Περὶ διαπλάσεως τοῦ κρανίου ἐν Κωνσταντινουπόλει καὶ Ἡπείρῳ βλ. Γ'. *Χρυσοβέργη* Τὸ ἐπιδόρπιον τοῦ γραμματοφάγου, 1885 σ. 33. Περὶ τῆς συνήθειας ταύτης βλ. *Waitz Anthropol. d. Naturvölker* I, 98. Γενικώτερα δὲ αὐτ. III, 54 κέ. 324. IV, 388. VI, 26. Παρὰ διαφόροις λαοῖς βλ. *Peschel Völkerkunde* σ. 23. Ἐν Ἀνω Βρετανίᾳ : *P. Sebillot Coutumes populaires de la Haute-Bretagne.* Par. 1886 σ. 14. Ἐν Wallon : *Bulletin de Folklore* 1893 II, 143. Ἐν Ὠσέρνῃ : *Revue d. trad. popul.* 1903 σ. 280. Μαγαδασκάρης : *Λαογρ.* Β', 7—8. Ταίτης : *Re-*

vue d. trad. popul. 1900 σ. 161—2. 'Εν Νέαις 'Εβρίδαις : αὐτ. 1893 σ. 51. Μαρτυρίας ὅτι καὶ οἱ ἀρχαῖοι Αἰγύπτιοι ὡς καὶ ἄλλοι ἀσιατικοὶ λαοὶ παρεμόρφουν τὸ κρανίον βλ. ἐν *Maspero* Hist. anc. des peupl. d' Orient II, 149. 150 καὶ σημ. 2, ὅτι δὲ οἱ Οὐννοὶ ὥξουνον αὐτό βλ. ἐν *Am. Thierry* Hist. d' Attila ἐκδ. 4. I, 8. 259 σημ.

Χάραγμα βρέφους. 'Εν Καλύμνῳ, ἂν εἶναι τὸ βρέφος μελανιοσμένο, τὸ χαράσσει ἢ μαῖα εἰς τὸν αὐχένα ὅσον νὰ βγάλῃ αἷμα, καὶ φεύγει ἔτσι τὸ κακὸ αἷμα ποῦ φέρνει τὴ μελανιάδα. Λέγουν τοῦτο μελίζει (;) τὸ βρέφος. (Folk-Lore 1890 τ. I, 524). Πρβλ. καὶ 'Ιατρὸν τοῦ λαοῦ Α', 142 κέ. *Revue de l'hist. d. relig.* 1900 τ. 42 σ. 456.

Πέτρα ῥιζιμιά. Σχετικῶς πρὸς τὴν ἐν Λαογρ. Συμμ. Β', 247 ἀναφερομένην συνήθειαν ἐν Μάνῃ τοῦ ἐπιθέτειν τὸ νεογνὸν εἰς πέτραν ῥιζιμιά βλ. καὶ *Dieterich* Mutter Erde. *Samter* Geburt, Hochzeit u. Tod σ. 1 κέ. Πρβλ. καὶ *Arch. f. Religionswiss.* 1905 σ. 6 κέ.

Θηλασμός. 'Εν Σύμῃ πρώτη πρέπει νὰ θηλάσῃ τὸ βρέφος ἀμφιθαλὲς γυνή (Ζ. 'Αγ. Α', 211 § 1). 'Εν Ζακύνθῳ λεχὼν βυζανιομένη τὸ πρῶτον ὑπὸ τοῦ τέκνου τῆς δὲν πρέπει νὰ εἴπῃ ὅτι ἔχει πολὺ γάλα. Τούναντίον οἱ παρσευθεύοντες δέον νὰ εἴπωσι : «τὸ παιδί ἔφερε τὸ φωμάκι του» (ΑΟΔΟ, 'Ακροπόλεως, 1901 ἀρ. 46 σ. 755). 'Εν ταῖς νήσοις τοῦ Αἰγαίου, διὰ ν' αὐξήσῃ τὸ γάλα ἡ γυναῖκα πρέπει νὰ πάρῃ τὴν φουσκα μπαρμπουνιοῦ (; the grey nullet) καὶ νὰ τὴν δάλῃ ὡς τοὺς ὄμους τῆς : Folk-Lore 1907 τ. XVIII σ. 330.

Νεογνοῦ περιποιήσεις. Παρ' ἀρχαίοις βλ. *Σωφρονίου* Περί γυναικείων (περί τῆς τοῦ βρέφους ἐπιμελείας) σ. 248 κέ. *Rose*. Παρὰ τοῖς νεωτέροις "Ελλήσιν βλ. 'Ιατρὸν τοῦ λαοῦ Α', 113 κέ. 'Εν 'Ικαρίῃ : *Συναρμολογία* 'Ικαριακά 1893, σ. 107.

Δεισιδαιμονίαι. Περὶ ἐγκύων. Ζακύνθου ΑΟΔΟ 1904 ἀρ. 46 σ. 755, ἐνθα καὶ ὅτι, ὅταν ἡ γυνὴ κοιλιοκονίῃ δὲν ἐπιτρέπεται νὰ ἐλθῇ εἰς τὸ δωμάτιον γὰρ τὰ ἱερικά, πρὸς ἣν πρβλ. τὴν τῆς Κάρου ἐν Λαογρ. Συμμ. Β', 300—5. Κελλίου ἐν Folk-Lore 1890 τ. I, 523. Σύμης ἐν Ζ. 'Αγ. Α', 210, 83. Παρ' Ἀλεξανδοῦς βλ. *Hahn Alban*. Studien I, 148. *Beaugé* Γαλλίας ἐν *Rev. d. trad. popul.* 1905 τ. XX σ. 363 (ὅτι κακὸν ἢ ἐγκυος νὰ ζυγίζεσται). Ἀπαγορεύσεις πράξεων κατὰ τὴν ἐγκυμοσύνην, ὅπως μὴ πάθῃ τὸ παιδίον βλ. ἐν *S. Reinach* Cultes, mythes et religions I, 141.

Περὶ λεχωίδων. Βλ. ἐν ἐκτάσει *Κασσιανῆς* Δεισιδαιμονίας δοκίμιον σ. 264—9. 270. 271. 'Εν 'Αθῆναις, κατ' ἀνακοίνωσιν *Μαριάννης* Καμπούρογλου, ἡ λεχὼ ἄμα ἔδῃ, προτοῦ σαραντίσῃ ἀπὸ τὸ σπίτι τῆς πρέπει νὰ πιάσῃ τὸ σίδερο τῆς πόρτας ἢ νὰ κρατῇ αἶθερο. Καὶ ἐν 'Ακαρνανίᾳ, κατ' ἀνακοίνωσιν *Εὐθ.* Σταίχου, ὅταν ἐμδαίνῃ εἰς κανένα σπίτι ἢ λεχὼ προτοῦ σαραντίσῃ, βασιτῆ σίδερο, γιὰτὶ ἄλλοιως «τὰ γυαλικά ρατίζουν». (Πρβλ. καὶ τὴν ἀνακοίνωσιν Γ. Δροσίνῃ, ἀνωτέρω σ. 218). 'Εν 'Ρεκούνη Γορτυνίας δὲν ἐπιτρέπεται νὰ εἰσέρχονται πολλοὶ ταυτοχρόνως εἰς κοιτῶνα λεχωῦς ἐκ φόβου βασκανίας καὶ διὰ νὰ μὴ ἐκστομισθῇ τυχόν ὑπὸ τινος λόγος περὶ ἀσθενείας, ἐξ ἧς ἀφεύκτως προσβάλλεται ἡ λεχὼ (παρὰ Μ. Παπαπολυχρονίου διὰ Κ. Κασσιάτη). 'Εν Ζατούνη Γορτυνίας πιστεύουν ὅτι, ὅταν λεχὼνα ἴδῃ νύμφην ἢ γαμπρόν, πεθαίνει (παρὰ Κ. Κασσιάτη 1894). 'Εν Γορτυνίᾳ, κατ' ἀνακοίνωσιν Ν. Λάσκαρη, δὲν πρέπει νὰ δρασκελίζουν τὴν λεχὼ, διότι θὰ δυστοκήσῃ, τοῦ νεογνοῦ ἔχοντος λῶρον περὶ τὸν τράχηλον. "Ετεραι δεισιδαιμονίαι : Ζακύνθου ΑΟΔΟ 1904 ἀρ. 46 σ. 755. 'Ηπείρου Ζ. 'Αγ. Α' σ. 14—15, ἐβ'. μθ'. νς'. 192, 6. Γκιουμουλ-τζίνης Λαογρ. Β', 414, 81—85. 415, 86. Λακκοδικίων Γουαίου 'Η κατὰ τὸ Πάγγαϊον χώρα σ. 75. Σουλᾶτων Καππαδοκίας *Φαρμακοπούλου* Τὰ Σύλατα σ. 40—41. Τσορμέ ΚΠ. Σύλλ. 10', 139—40. Λέσβου *Georgeakis et Pineau* Le Folklore de Lesbos σ. 327. 328. Καλύμνου Folk-Lore 1890 τ. I, 523. Βλ. προσέτι καὶ 'Αθηνᾶν (Ναυπλίου) 1831 σ. 107, ἐνθα καὶ προσπάθεια πρὸς λογικὴν ἐξήγησιν τῆς δεισιδαιμονίας νὰ μὴ ἀφῇνεται ἀνοικτὴ τὴν νύκτα ἡ οἰκία ὅπου λεχὼ.

Προλήψεις περὶ λεχωίδων ἐν 'Αλβανίᾳ βλ. *Hahn Alban*. Studien I, 149. *Dora*

d' Istria Les femmes en Orient βιβλ. IV ἐπ. 4. Ἐν Γερμανίᾳ βλ. *Grimm Deutsche Mythologie* III, 452 abérgl. 538. Προσέτι *Revue d. trad. popul.* 1891 τ. VI σ. 10, 42.

Εὐχή. Ἐν Στερνίτση, ὅταν θὰ πάγῃ ἡ γυναῖκα νὰ πάρῃ τίς εὐχές, παίρνει κ' ἓνα παιδί ἐμπρός (παρὰ Κ. Κασσιμάτη 1894). Αἱ λεχώνες, ὅταν μάλιστα κάνουν ἀγόρι, παίρνουν ἐμπρός τὴν εὐχή (πρὶν σαραντίσουν δηλ.) γιὰ νὰ πηγαίνουν ὀμπρός τὰγόρια (παρὰ Μαρίας Ν. Πολίτου). Ἐν Βόλφ δὲ πιστεύεται ὅτι ὅσο προτύτερα ἀπὸ τὸ σαράντισμα παίρνει ἡ λεχώνα τὴν εὐχή, τόσες μέρες κόβει τοῦ παιδιοῦ. Τρόπον ἀναγνώσεως εὐχῆς κατ' οἶκον βλ. ἐν *Α. Παπαδιαμάντη* ἡ Φόνισσα, ἐκδ. Φέξη 1912 σ. 126. Εὐχή εἰς τὸ παιδίον καὶ σφράγισις αὐτοῦ, τῶν ἐπτά ἡμερῶν τῆς λοχείας πληρωθεισῶν (Μάρκον διακόνον Β. Πορφόριου 45 σ. 39). Σένα βλ. ἐν *Revue d. trad. pop.* 1891 τ. VI, 45.

Περὶ βρεφῶν. Ἐν Ἀκαρνανίᾳ, κατ' ἀνακοίν. Εὐστ. Σταῖκου, τὰ παιδιά δὲν τ' ἀφήνουν ποτὲ μοναχά. Οἱ διαδόλοι καὶ οἱ νεράϊδες φοβοῦνται τὴ μάννα, ἀλλ' ἅμα λείψῃ ἡ μάννα, ἀρπάζουν τὰ παιδιά, ἐν Ἀνδρῶν δέ, ὅταν ἀναγκάζονται νὰ τ' ἀφήσωσι μόνα, τοῖς ἀφήνουν ἐν σάρωθρον «γιά συντροφιὰ» (Γ. Δροσίνης). (Πρὸλ. καὶ ἀνωτέρω ἀποιοιρητικὰ κατὰ τῶν *δαμίων* σ. 219). Ἄλλαι προλήψεις περὶ βρεφῶν : ἐν Σύμῃ Ζ. Ἀγ. Α', 212. Ἐν ταῖς νήσοις τοῦ Αἰγαίου *Folk-Lore* 1907 τ. XVIII, 330 (πρὸλ. καὶ *Hygin. Fabulae*, 74). Ἐν Μαύρῳ ὄρει, παρὰ τὰ Πυργηναῖα : *Nore Coutumes, mythes et traditions des provinces de France* σ. 89. Ἐν τῷ Mentonnais τῆς Γαλλίας : *Revue d. trad. populaires* 1894 τ. IX, 113, ἐν Poitou, ὡς καὶ παρ' ἡμῖν, αὐτ. 1905 τ. XX σ. 321. Βλ. προσέτι *Samter Geburt, Hochzeit u. Tod* σ. 36, ἐνθα καὶ γενικώτερα ||.

ΑΚΑΔΗΜΙΑ

ΑΘΗΝΩΝ